

 SLOVENSKÉ

3/2008
SEPREDAJNÉ

zahraníčie

Krajanská nedeľa v Detve

Trnavský kraj

100. výročie narodenia E. Suchoňa

Jubileum časopisu Život v Poľsku

ČASOPIS ÚRADU PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

TRNAVA – najstaršie slovenské slobodné kráľovské mesto a sídlo Trnavského samosprávneho kraja – si v tomto roku pripomína 770. výročie udelenia mestských výsad Belom IV. V meste sídli Trnavská univerzita, založená Petrom Pázmaňom v roku 1635, ktorá bola v tom čase jedinou univerzitou na území celého Uhorska. Trnava láka turistov bohatou históriou, kultúrou a najmä monumentálnou siluetou s vežami mnohých kostolov, pre ktorú je mesto často nazývané Malý Rím. Aj preto je historické centrum mesta od roku 1987 mestskou pamiatkovou rezerváciou. Dnes je starobylá Trnava moderným, mladým a prosperujúcim mestom.

www.trnava.sk

PRÍHOVOR

Vážení krajanovia,

už roky ste roztrúsení po celom svete, no nech žijete v ktoromkoľvek kúte, stále ostávate Slovákmi. Vašou domovinou bude naveky kus nádhornej krajiny pod majestátnymi Tatrami. Hoci ste neraz vzdialení aj stovky kilometrov, pozorne a citlivo sledujete všetko, čo sa u nás deje.

Každá časť našej krajiny je bohatá nielen na ľudí, ktorí v nej žijú, ale aj na historické objekty či prírodné krásy. Výnimkou nie je ani Trnavský samosprávny kraj, ktorý sa rozprestiera od rozsiahlych úrodných polí na Žitnom ostrove cez vínorodé kopce až po hubársky raj na hornatom Záhorí.

Hoci rozlohou patrí na Slovensku medzi najmenšie, významom je v popredí. Trnavský samosprávny kraj je bránou do Európy, veď ako jediný susedí hneď s tromi krajinami – Maďarskom, Rakúskom a Českom. Aj to je dôvod, prečo sa životná úroveň v regióne zvyšuje a približuje susedom.

Výhodnú strategickú polohu nášho kraja využili na svoj prechodný domov významní investori ako PSA Citroën-Peugeot, Sweedwood či závod Samsung, ktorý vyrástol pri Voderadoch. Vďaka jadrovej elektrárni v Jaslovských Bohuniciach môžeme zásobovať domácnosti elektrickou energiou. Juh nášho kraja je nielen sýpkou, ale aj neoceniteľnou zásobárňou pitnej vody.

Teší nás, že sa náš región stal vyhľadávanou lokalitou turistov. Centrom je nielen starobylá Trnava s množstvom kostolov a historických stavieb, ale i svetoznáme kúpele v Piešťanoch či Smrdákoch. Vodáci už dávnejšie objavili čarovné zákutia Malého Dunaja, Skalica je zasa vstupným portálom znovuobjaveného Baťovho kanála.

Často stačí raz vidieť ako stokrát počuť, preto mi dovoľte, aby som vás všetkých srdečne pozval do nášho kraja. Teším sa na spoločné stretnutie počas Dní Slovákov žijúcich v zahraničí 2008, ktorých hosťiteľom bude aj Trnavský samosprávny kraj. Verím, že to nebude vaša posledná návšteva.

Buďte vítaní a osobne spoznajte jeho malebnosti!

Tibor Mikuš
poslanec NR SR
predseda Trnavského samosprávneho kraja

OBSAH

- 2–3 ■ **KULTÚRA**
34. Krajská nedeľa v Detve
- 4–5 ■ **ROZHOVOR**
So spisovateľom Ladislavom Ťažkým
- 6–7 ■ **NÁŠ HOST**
50 rokov časopisu *Život v Poľsku*
- 8–9 ■ **UMENIE**
BHS – 100. výročie narodenia Eugena Suchoňa
- 10–11 ■ **PREDSTAVUJEME**
Trnavský samosprávny kraj
- 12–13 ■ **ZO ŽIVOTA**
Zo života Slovákov vo svete
- 14–15 ■ **KULTÚRA**
Letné podujatia ÚSZZ
- 16–17 ■ **JESENNÁ POZVÁNKA**
Národný park Poloniny
- 18–19 ■ **JUBILANTI**
- 20 ■ **FRAZEOLÓGIA**
Nastal čas obračiek
- 21 ■ **KALENDÁRIUM**

SLOVENSKÉ zahraničie

Slovenské zahraničie

3/2008, ročník XIII., nepredajné
Časopis Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Adresa redakcie: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Radlinského 13, 817 80 Bratislava 15, Slovenská republika
Vydavateľ: Astor Slovakia, s. r. o., Benediktho 5, 811 05 Bratislava, Slovenská republika

Riaditeľka vydavateľstva: Beáta Kolníková

Šéfredaktor: Vladimír Dobřík

Tel.: +421 2/57 20 05 23

Fax: +421 2/57 20 05 55

E-mail: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk

Redakčná rada: Ján Bábik, Mojmir Benža, Lubica Bartalská,

Vilma Prívarová, Ján Sand, Lubomír Šišák

Autori príspevkov: Pavol Tomašovič (2. str. obálky), Tibor Mikuš (1),

Vladimír Dobřík (2, 3, 6, 7, 21), Pavol Hudík (4, 5), Izabela

Pažitková, Danica Suchoňová-Štilichová (8, 9), Marcel Behro

(10, 11), Iveta Baloghová (12, 13, 15, 18, 19), Oleg Dlouhý,

Stanislava Luptáková, Ján Sand (14, 15), Lesy SR, SACR (16 – 17),

Jana Skladaná (20), Tatiana Horniaková (22)

Jazyková úprava: Iveta Baloghová

Foto na obálke: Smolenický zámok (archív TT SK)

Fotografie: archív Mesta Trnava (2. str. obálky), Peter Berčík,

Martin Štrbka (2 – 3), z rodinného archívu Ladislava Ťažkého

(4 – 5), Marian Smondek (6 – 7), archív Slovenskej filharmónie,

archív dcéry prof. E. Suchoňa, archív SND (8, 9), archív TT SK

(10 – 11), Milan Piroš (16 – 17), z tvorby Ignáca Bizmayera (20),

Tatiana Horniaková, Peter Kresánek (22)

Grafická koncepcia: Eva Vavřincová

Grafická úprava: Besyx grafické štúdio, s. r. o.

Tlač: Sineal, s. r. o.

Registračné číslo: 1446/96 MK SR, ISSN 1335-4396

Distribúcia: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Objednávky: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk

Fax: +421 2/57 20 055, e-mail: uszz@uszz.gov.sk

Preberanie, znovupublikovanie alebo rozširovanie ktorejkoľvek časti časopisu sa povoľuje výhradne so súhlasom redakcie. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

KRAJANIA na spoločnom jarmoku

Krajanské folklórne súbory
na 43. ročníku Folklórnych slávností
pod Poľanou v Detve

V súčasnom uponáhľanom svete, v čase obrovského narastania techniky a rôznych vymožeností modernej doby môžeme okolo seba v každodennom živote pozorovať záujem a návrat k spontánnym prejavom spevu, hudby, tanca, remesla a ďalších prejavov tradičnej ľudovej kultúry. Treba povedať, že medzi dobré vlastnosti našich predkov patrili takisto spevnosť, tanečnosť, ale aj remeselná zručnosť. Krajanská nedeľa je vždy sviatkom stretnutia Slovákov zo sveta. Do Detvy prichádzajú mladí i tí skôr narodení, zblízka i zďaleka, prichádzajú, aby prejavili svoj blízky vzťah k svojej dedovizni, k svojmu rodu.

Naši krajanovia nás tentoraz pozvali na jarmok. A nie na hocikaják, ale na výročný, pretože v minulosti boli výročné jarmoky v širom svete vychýrené. Pozvali nás na stretnutie so zručnými remeselníkmi, na jarmok, ktorý má vždy jedinečnú atmosféru, ale aj na stretnutie s ľudovým tancom, jarmočnou piesňou či chytľavou melódiou. Spoločne sme prežívali túto zvláštnu atmosféru – keď iskrilo umenie interpretov a udivovalo nás bohatstvo jeho podôb a prinášalo všetkým, ktorí obdivujú tento ľudový prejav, veľkú duševnú vzpruhu. Čistý

a hlboký zážitok, ktorý z tanečníkov a spevákov vytryskol pri interpretácii ľudových piesní a tancov, nás uchvátil, povzbudil a priniesol nezabudnuteľný zážitok. V programe *Stretnutie na jarmoku* na tohtoročnej už 34. Krajanskej nedeľi vystúpilo 250 účinkujúcich z 9 krajín (Česko, Francúzsko, Chorvátsko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, USA, Srbsko a Ukrajina). Program scenáristicky a režijne skvele pripravil Vlastimil Fabišik. Zaplnený amfiteáter doslova freneticky aplaudoval jednotlivým scénam programu. Účinkujúcim súborom vzdal hold aj podpredseda vlády Slovenskej republiky Dušan Čaplovič, predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová a ďalší hostia.

Počas tohtoročných slávností mohli návštevníci vidieť aj ďalšie zaujímavé programy, sprievodné podujatia a výstavy. Hodno spomenúť výstavu zvoncov a fujár z celého Slovenska, ktorá bola v Kultúrnom centre Andreja Sládkoviča, alebo výstavu Bryndziarstvo na Podpoľaní, ktorú inštalovali v Podpoľianskom múzeu, či komorný program o hudobných nástrojoch, ich majstroch a interpretoch. Tohtoročný festival bol venovaný aj trom jubiliujúcim osobnostiam slovenského folklóru – spevákovi Milanovi Križovi, Márii Mázorovej a spoluzakladateľovi detvianskeho festivalu Igorovi Kovačovičovi. 43. Folklórne slávnosti pod Poľanou v Detve navštívil aj prezident SR Ivan Gašparovič, ktorý každoročne finančne prispieva aj na organizáciu slávností. Od svojho zvolenia do funkcie hlavy štátu navštevuje FSP každý rok. V areáli jarmoku remesiel sa opäť stretol s návštevníkmi festivalu a spoločne s nimi tielkal program *Moje piesne*, ktorý sledovalo takmer 8 000 divákov. Priáním organizátorov slávností bolo, aby sa ľudové piesne, tance, muzika či remeslo, ktoré videli a počuli, ale aj spomienky na jarmok dostali do srdca a mysli čo najširšieho počtu ľudí a všade tam, kde sa ľudová pieseň, hudba či tanec cítia doma, kde im ľudia otvárajú svoje príbytky, správajú sa k nim láskavo a považujú ich za súčasť svojho duchovného bohatstva. Pretože šíriť ľudové piesne, tance, ľudovú hudbu i ľudové remeslo a propagovať ich trvalé hodnoty je plnenie poslania ľudského rodu, našich predkov, je to naše trvalé poslanie.

Pripravil Vladimír Dobřík

Stretnutie na jarmoku

Krajanská nedeľa – program súborov a skupín Slovákov žijúcich v zahraničí

Garant: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Zodpovední za realizáciu programu: Ľubica Bartaláková, Vlastimil Fabišik

Námet, scenár a réžia: Vlastimil Fabišik

Asistentka réžie: Lucia Fabišiková

Moderátori: Igor Hraško, Ivana Fabišiková

Asistenti uvedenia programu: Stanislava Ľuptáková, Peter Krescanko, Martin Janišo

Organizačný štáb: USZZ – Ľubica Bartaláková, Božena Malíková, Stanislava Ľuptáková

Folklórny súbor PŮČIK, Brno, Česko

Organizačný a umelecký vedúci: Vlastimil Fabišik

Choreograf: Vlastimil Fabišik

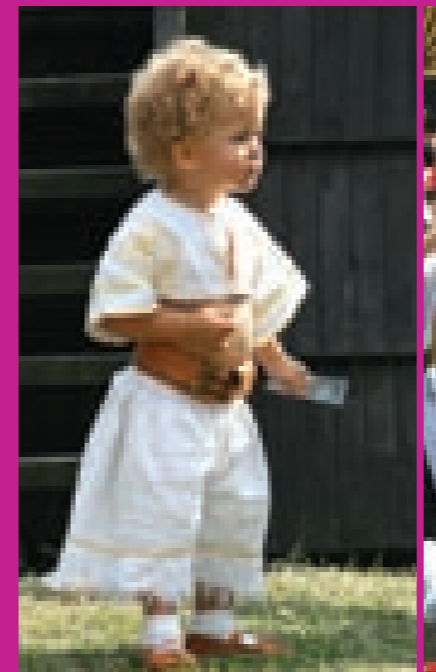
Súbor začal písať svoju históriu v r. 1991 s cieľom zachovávať a udržiavať ľudové tradície a zvyky slovenského ľudu zo všetkých regiónov Slovenska. Pod vedením zakladateľa a vedúceho súboru Vlastimila Fabišika zbiera a spracúva zabudnuté slovenské ľudové piesne, vyhľadáva málo známe staré tance a zvyky, choreograficky ich spracúva a v javiskovej forme predvádza divákovi v Česku a na Slovensku, ale aj vo vzdialenejšom zahraničí. Tento mladý kolektív sa aktívne zapája do kultúrneho života Brna a okolia, vyvíja charitatívnu činnosť, organizuje samostatné koncerty, vystúpenia a mnoho ďalších podujatí.

Folklórny súbor NÁDEJE, Paríž, Francúzsko

Organizačný a umelecký vedúci: Daniel Compagnone

Choreograf: Pavel Smilek, Detva, SR

Súbor bol založený v roku 1952 a je členom Asociácie rodákov a priateľov z Českých krajín a Slovenska. Počas 56-ročného účinkovania sa v súbore vystriedalo viac ako 200 Francúzov slovenského a českého pôvodu s cieľom udržiavať svoje zvyky a tradície. Súbor absolvuje ročne vo Francúzsku a v ďalších krajinách vrátane Slovenska desiatky vystúpenia na etnických podujatiach i v samostatnom programe.

Folklórny súbor SKOS Ludovit Štúr, Ilok, Chorvátsko

Organizačný vedúci: Vlatko Mikšad

Choreografka: Jarmila Mudrochová

Súbor tvorí jednu zo zložiek Slovenského kultúrno-osvetového spolku Ludovit Štúr, ktorý pod týmto menom rozvíja činnosť v oblasti kultúry od roku 1951. Tanečná skupina sa prezentuje na tradičných podujatiach v regióne Slavónia, ale aj v ďalších mestách Chorvátska, na festivaloch na Slovensku i v zahraničí. Od konca roka 1997 pôsobí SKOS pod Maticou slovenskou v Iloku a zúčastňuje sa na všetkých aktivitách Zväzu Slovákov v Chorvátsku.

Folklórny súbor LIPA, Budapešť, Maďarsko

Organizačná vedúca: Monika Szelényiová

Choreografka: Eva Šubová

Súbor Lipa, pôvodne pod názvom Ústredný slovenský tanečný súbor Prameň, bol založený v roku 1990. Vznikol na podnet Slovákov v Maďarsku, ktorí túžili mať vlastný súbor prezentujúci ich bohatý folklór a tanečnú kultúru. Do repertoáru zaradili tance zo všetkých regiónov Maďarska, kde žijú Slováci, ako aj zo Slovenska, s ktorými sa zúčastňuje na medzinárodných i slovenských festivaloch. Súbor sa venoval aj odbornou-metodickou činnosťou, školeniu vedúcich súborov, zorganizovali tri Antológie slovenského ľudového tanca.

Folklórny súbor KAMARÁTKY, Podvlk a Malá Lipnica, Poľsko

Organizačná a umelecká vedúca: Kristína Grybaczová

Choreografka: Kristína Grybaczová

Súbor patrí medzi mladšie súbory Slovákov žijúcich v Poľsku, bol založený v roku 2003 a nadviazal na niekdajší folklórny súbor Kordoň fungujúci od roku 1978. Venujú sa ľudovému tancu a spevu z oravského regiónu. V programe mali rodinné a kalendárne obyčaje. Dnes najčastejšie účinkujú na podujatiach Spolku Slovákov v Poľsku, na kultúrnych manifestáciách obcí poľskej strany Oravy a Spiša, kde žijú Slováci.

Folklórny súbor SÁLAŠAN, Nadlak, Rumunsko

Organizačná a umelecká vedúca: Kristína Jucanová

Choreograf: Martin Urban

V roku 1999 vznikol v Nadlaku, župe Arad, Ľudový orchester Sálašan spolu so speváckou skupinou. V roku 2003 sa k nim pripojila tanečná skupina a neskôr i detská tanečná skupina. Folklórny súbor pôsobí pod krajanským spolkom Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku. O vznik súboru sa zaslúžili Ondrej Štefanko a Jaroslav Ševčík. Napriek svojmu krátkemu pôsobeniu má FS Sálašan za sebou už desiatky

vystúpení a niekoľko celovečerných programov. Na FSP v Detve vystúpila tanečná a hudobná skupina po prvý raz v roku 2003.

Folklórny súbor LUČINA, Cleveland, Ohio, USA

Organizačná vedúca: Zuzana Cvicela

Choreografka: Nadia Oros

Folklórny súbor bol založený v roku 1981 ako nezávislá nezisková organizácia na pestovanie a prezentáciu slovenského folklóru v oblasti tanca, spevu a hudby. Členmi súboru sú v prevažnej miere potomkovia slovenských prisťahovalcov.

V súčasnosti má súbor jednu tanečnú zložku mládeže a detskú skupinu. Venujú sa prevažne tanečným prejavom východného a severného Slovenska.

Folklórny súbor JEDNOTA, Hložany, Srbsko

Organizačný vedúci: Michal Hatala

Choreograf: Jaroslav Križka

Hložančania majú dlhoročné tradície pestovania folklóru. Folklórny súbor pôsobí pri Kultúrno-osvetovom spolku Jednota. Spolok bol založený v roku 1948 a od jeho vzniku pri ňom pôsobí folklórny súbor. Súbor začal pracovať pravidelnejšie od roku 1962 pod vedením choreografky Márie Miskovičovej. Hlavným cieľom spolku i súboru je zachovávanie a zveladovanie slovenského folklóru, tancov a spevu. Okrem slovenských tancov sa súbor predstavuje i tancami iných národov a národností, ktoré žijú vo Vojvodine. Spolok je zakladateľom folklórneho festivalu „Tancuj, tancuj...“.

Tanečný súbor SLOVENKA, Seredné, Ukrajina

Organizačná vedúca: Sofija Simočková

Choreografka: Oksana Hižun

Súbor vznikol v roku 1992 v obci Seredné, okres Užhorod, v Zakarpatskej oblasti Ukrajiny. Pôsobí pri detskej umeleckej škole v Serednom a je kolektívnym členom Matice slovenskej v Zakarpatsku. Zúčastňujú sa na mnohých festivaloch a súťažiach folklórnych súborov na Ukrajine a na tradičných podujatiach na Slovensku. Na FSP v Detve účinkovali naposledy v roku 2003.

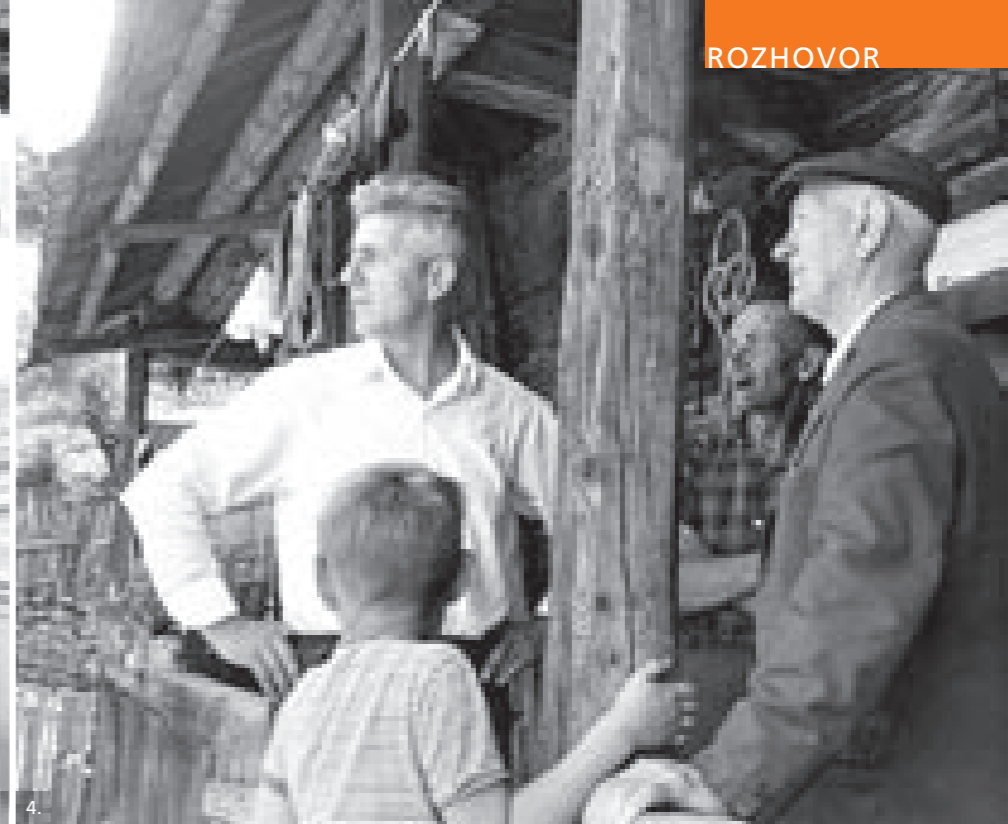

RYTIER SVEDOMIA

Hovoríme s prozaikom a publicistom
Ladislavom ŤAŽKÝM

PRIKÁZANIA SEBE A SVOJIM (fragment)

... Chod, Slovák, svetom a lieč jeho rany, vyroň slzu nad krivdami biednych, drotuj puknutú Zem a morálny džbán ľudstva, vylej z neho žlč a blen a pomáhaj OTCOVI pášť ovečky a baránky Jeho. Ty to predsa vieš. Vo svete ctí si brata svojho ľudského a pomáhaj mu v núdzi. Nech tvoje ruky zdobia mozole, nie zlaté prstene. Tvoja tvár nech žiari vlúdny, bystrým a múdrom pohľadom vedca, umelca, speváka a víťazného športovca, ktorému hrud' zlato, striebro a bronz zdobí. Nech svet nezahanbuje a nespaluje bronzová tvár a kalný pohľad bezdomovca, zúfalca alebo zločinca. Ohnivým bičom vyžeň z háremov a zločineckých brlohov, pekelných zlatých metropol Európy i sveta zotročené kurtizány slovenské, matky sprznené, nevesty predané, potupené a stratené, a dožič im slobody, materstva a lásky doma. Nedovoľ hanobiť človeka človekom!

1. 5-ročný s rodičmi a bratmi (vpravo dole)
2. Ako čatár Zraz z knihy *Amenmária*

Patrí k najstarším slovenským spisovateľom (narodený r. 1924), napísal vyše tridsať pôvodných diel, jeho romány o osudoch mladých slovenských vojakov počas druhej svetovej vojny – *Amenmária* a *Evanjelium čatára Matúša* – vyšli v týchto dňoch v druhom vydaní, vlastne až teraz tak, ako ich v šesťdesiatych rokoch napísal. Má spisovateľ po štyroch desaťročiach aspoň určitý pocit satisfakcie?

Žiaľ, dospel som do takého veku, že mnohé krivdy ma už preboleli, už sú mi ľahostajné, hoci vždy je pre mňa najbolestivejšie, keď človeku zrania svedomie. Vo svojom dosť dlhom živote som zistil, že ľuďom s citlivým svedomím sa žije ťažko: Ale zato môžu žiť čisto. Satisfakciu, ktorej sa mi skromne dostalo, okrem mňa necíti, nevidí, nechápe nikto. Prišla neskoro? Teda zbytočne? To nie, len pre verejnosť je už nepochopiteľná. Tú totiž trápia celkom iné problémy. A ja sa ich snažím chápať s ňou, riešiť ich a tie svoje som odložil ad acta.

Ak vyšiel román *Evanjelium čatára Matúša* v pôvodnej, nescenzurovanej podobe, mladý čitateľ sa veľmi, prevelmi začuduje, že cenzúra existovala a vyhodila z rukopisu kapitolku O rozhnevanom Mišovi alebo O „čertoch strážnych“, vojakoch cigánskej krvi. Čas všetko premenil, prevalcoval, scenzuroval, ba celkom zrušil aj cenzúru. Ale zaviedol inú. Dômyselne skrytú za peniaze, „demokratickú“. Po boku priateľa Alexandra Dubčeka ste sa v literatúre i v spoločenskom živote angažovali v demokratizačnom procese, v auguste 1968 ste protestovali proti vstupu „priateľských vojsk“, vzápätí vám zošrotovali knihy *Obrana svedomia* i dramatický obraz násilného združstevňovania v diele *Pivnica plná vlkov*, zakázali vám publikovať. Kritik o vás napísal: „Počas normalizácie bol v určitých obdobiach pod policajným dohľadom, napriek tomu sa stretával aj s predstaviteľom obrodného procesu z roku 1968 Alexandrom Dubčekom.“ Čo po rokoch pre vás znamená Dubček ako symbol demokracie, čo ako priateľ?

Hlásenie sa k Dubčekovi a k jeho i nášmu „socializmu s ľudskou tvárou“, občasné stretávanie sa s ním mi narobilo ne-

pomerne viac zla ako dobra. A robí mi podnes. Dubček totiž pre mňa neznamenal modlu, ani vodcu či hrdinu, predstavoval iba jedného z nás, možno priateľa, ktorý sa v smutných a nebezpečných časoch zhodou európskych okolností a vďaka vnútroštátnemu i vnútrostraníckemu tlaku dostal do funkcie vedúceho tajomníka ÚV KSČ v Prahe, teda prvého muža v Československu.

Bolo to v čase, keď sa začalo prvé lámanie pečatí na dohodách medzi veľmocami z Jalty. To nalomenie potom obložili dlahami a dvadsať rokov sa ho pokúšali vyliečiť. Nepodarilo sa. Z nezahojenej rany obvinili vylúčených členov strany, ktorých sa prestrašené vedenie bálo viac ako toho najhoršieho „triedneho nepriateľa“. Zapisovali nás na rôzne listiny, dávali do trvalej „opatery“ Štátnej bezpečnosti. Najnebezpečnejšia bola čierna listina. Na ňu dali vyše tritisíc bývalých členov, z toho šesťsto Slovákov. Okrem Dubčeka bol som na nej aj ja a môj brat. V čase „ohrozenia republiky“ sme mali byť odvezení do sibírskeho gulagu, alebo jednoducho bez súdov zlikvidovaní. Začalo sa to Husákovým výrokom: „Čo má odpadnúť, nech odpadne hneď!“

Chvalabohu, neodpadli sme my, ale režim. Avšak neprestali nás šikanovať, klasifikovať na takých alebo onakých, národných, svetových, literárnych globalistov alebo zápecníkov, národniarov, div nie nacionalistov, dokonca „skrytých fašistov“, a to len preto, že sa hlásime k národu, jeho ideám, histórii i budúcnosti, že ho chránime a snažíme sa udržať v ňom aké-také národné sebedovetie, a jeho suverénny štát – Slovenskú republiku. Ťažko sa vyznať v našej spoločnosti a ešte ťažšie je pevne a spravodlivo zaradiť, ba priam zasadiť ako pevný základný kameň Alexandra Dubčeka do pokrokovej histórie Slovenska i širšie. Ešte dlho sa budú v slovenskom národe alebo širšie v spoločnosti zloženej aj z národnostných menšín a okrem katolíckej i evanjelickej cirkvi aj s najmenej desiatkami minicirkvičiek na Slovensku triešťať názory na osobnosť Alexandra Dubčeka, na jeho historický zástoj doma i v zahraničí. Najnovšie podaktorí zachádzajú až do absurdity. Z tridsiatich vylúčených členov strany z radov priateľov Alexandra Dubčeka vyrábajú jeho nepriateľov v službách Štátnej bezpečnosti. Bude niekedy tomu intrigánskemu galimatiášu koniec? Zože-

rieme sa ako tí najkrvilačnejší vlci, alebo sa poučíme od Španielov a urobíme konečne za minulosťou hrubú čiaru?

Často ste sa stretali so Slovákami roztratenými vo svete, s poaugustovými emigrantmi či starosadlíkmi. Písali ste o svojich zážitkoch s nimi v publicistike i v próze (knihy *Fantastická Faidra*, *Dvanásť zlatých monarchov*, *Zjavenie Sabíny*, *Maršalova dcéra*), s mnohými ste udržiavali čulé vzťahy (Marína Havaránová, John Vacval a i.). Aký pocit ostal vo vás o ich živote po rokoch?

Slováci v zahraničí, to je moja radosť, moja láska, môj obdiv, moja túžba spoznávať ich život, kultúru, ich národné povedomie, ich nostalgiu, ich urputnú snahu nezabudnúť slovenčinu, ich márna snaha naučiť svoje deti (o vnukoch nehovoriac) materinský alebo otcovský jazyk, vzbudiť túžbu navštíviť rodisko svojich rodičov či starých rodičov. O nich by sa mi chcelo rozprávať dlho, aj s nimi, lebo sa mi zdá krátky čas, ktorý som v živote mohol s nimi pobudnúť. Na Slovákov v zahraničí si jednoducho „potrpím“, kedykoľvek a kdekoľvek rád sa s nimi stretnem, a najmä počúvam ich reč, ich názory na naše pomery, ako by to oni chceli mať v starej vlasti.

... Ako malý žiačik som so Slovákami cestoval prstom po mape a v každom našom krajanovi som videl slovenského Krištofa Kolumba. Keď sa náhodou vrátil z Ameriky do starej vlasti, díval som sa na neho ako na zjavenie a počúval jeho tajomné a čudné ójes, ókej alebo olrajt. Ako som len túžil poznať tú jeho novú vlasť Ameriku, Kanadu, Argentínu, Austráliu! To by sa bolo písalo! Ameriku sa mi podarilo navštíviť iba jediný raz. Niečo (*Dvanásť zlatých monarchov* a *Zjavenie Sabíny*) som po návrate z nej aj napísal. Ale rovnako som túžil poznať aj Slovákov z Dolnej zeme (Vojvodina, Nadlak, Srijem) a z Oravy (v Poľsku). To sa mi, chvalabohu, podarilo viackrát. Všetky tieto cesty obohatili moju literárnu tvorbu. U Slovákov v zahraničí som našiel druhú vlasť a stovky bratov a sestier, s ktorými si po každej stránke rozumiem. Najčerstvejšiu návštevu som absolvoval u Slovákov vo Švajčiarsku. Moja duša medzi nimi pookriala a navyše som si od nich priniesol veľkú cenu – zlaté pero. Ešte raz ďakujem, bratia.

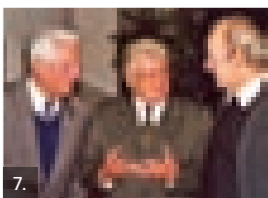
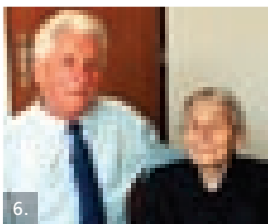
Váš zaniatený zápas o demokratickú podobu nášho života a národnú svojbytnosť mnohí pri vzniku samostatnej Slovenskej republiky ocenili návrhom za prezidenta republiky, potom chceli z vás urobiť ministra alebo aspoň predsedu Matice slovenskej. Odmietli ste. Nechceli ste vyčnievať v popredí, radšej ste boli osozný každodennými drobnými činmi. Ako Hrebenda ste chodili so svojimi knihami na besedy, rozpravali ste sa s ľuďmi, potom ste písali o ich starostiach i bolestiach. Kým bol v médiách priester, vyjadrovali ste aj svoje sklamanie a znepokojenie z morálnej devastácie spoločnosti, kultúrneho a citového pustošenia človeka, politickej praxe doma i vo svete. Napísali ste krásny *Slovenský Otčenáš*, ktorý by sa „mal každý Slovák dnes modliť“, svoje etické krédo ste formulovali v eseji *Ústava môjho svedomia* a ďalších vyznaniach.

Pamätám si, keď mi SDL ponúkla kandidatúru na prezidenta druhej Slovenskej republiky, práve zahraniční Slováci ma povzbudzovali, aby som kandidatúru neodmietol. A ja som ju napriek tomu neprijal. Poďakoval som sa za veľkú poctu. Mal som vnútorné presvedčenie, že si ju až takú nezaslúžim. A potom – vedel som si predstaviť, ako sa zahryznú do mňa tí, ktorí za funkciami a za funkciou prezidenta obzvlášť priam šaleli. Tak to aj robili tí, čo ani prvú, ani druhú samostatnú Slovenskú republiku nechceli. Oni jej chceli len vládnuť, rozkradnúť ju, zapredať. Niektorí sa mi potom ospravedlnili, preto ich nemenujem.

... Kandidátov sa aj bezo mňa našlo dosť a teraz sa ich už dlho pred novými voľbami objavuje habadej. Niektoré mená vyvolávajú v tejto pozícii úsmev.

... Ja som po *Ústave môjho svedomia* a *Slovenskom Otčenáši*, ako aj najnovšej *Modlitbe nemých tvárí*, pre tých, čo dávnejšie i včera odišli do cudzích krajín, napísal *Prikázanie sebe a svojim*. To je môj najúprimnejší, najlaskavejší pozdrav všetkým Slovákom, ktorí opustili Slovensko, svoju vlasť. Je to vlastne plač za nimi, ale aj moja rada i moje otcovské – starecké požehnanie.

Pripravil Pavol Hudík

3. S manželkou a deťmi
4. S otcom v rodnom dome v Čiernom Balogu
5. S A. Dubčekom (v strede)
6. S 95-ročnou matkou
7. Stretnutie s J. Bindeřom a A. Hlinkom

POLSTOROČIE ŽIVOTA

V polovici júna tohto roku uplynulo 50 rokov od vydania prvého čísla kultúrno-spoločenského časopisu *Život*, ktorý sa venuje problematike slovenskej národnostnej menšiny žijúcej v Poľsku. V poradí už 600. číslo jubilujúceho periodika je jasným svedectvom, že *Život* aj po 50 rokoch od svojho vzniku dokáže uspokojiť záujmy a požiadavky svojich čitateľov. Pre slovenskú menšinu v Poľsku je zdrojom informácií nielen o krajskom hnutí a jeho radoostiach či starostiach, ale prináša tiež dôležité postrehy z diania na Slovensku, ako aj príspevky o slovenskej histórii, literatúre a populárno-vedecké články z rôznych oblastí. *Život* ponúka svojim čitateľom priestor na vyjadrenie vlastných názorov a zároveň je pevným putom spájajúcim krajanov roztrúsených po celom svete.

V roku 1958, keď vyšlo prvé číslo časopisu *Život*, bol prístup k slovenskej tlači veľmi obmedzený. Krajanovia v Poľsku sa preto rozhodli vydávať vlastný časopis, ktorý by im zaistil permanentný styk s písaným slovenským slovom. Popri podporovaní slovenského školstva, otázkach rešpektovania národnostných práv či bohoslužbách v materinskom jazyku patrila na schôdzkach miestnych krajských skupín a zasadnutiach Spolku Slovákov v Poľsku k základným požiadavkám potreba vlastného periodika. Krátko po založení časopisu

sa na jednej z porad zrodilo heslo ŽIVOT S KRAJANMI, KRAJANIA SO ŽIVOTOM, ktoré sa stalo mottom redakčných rád a krajských stretnutí až podnes. Vznik slovenského časopisu v Poľsku uvítala slovenská i česká tlač. Viaceré časopisy o tom nielen informovali, ale navrhli mladšej redakcii viaceré možnosti spolupráce, ku ktorým patrili napríklad výmeny publikovaných materiálov a redaktorov. Medzi prvých pracovníkov redakcie patrili: šéfredaktor Adam Chalupec, zástupca šéfredaktora Emil Benčík, slovenská prekladateľka Alžbeta Stojovská, česká prekladateľka Valérie Wojnarowská, grafická redaktorka Julia Berli-Wdovická, administratívna pracovníčka Stefania Siwińska. Neskôr do funkcie zástupcu šéfredaktora nastúpil Marian Kaškiewicz a tajomníkom redakcie sa stal Emil Benčík, po ňom Karel Pošepný. V roku 1966 začal spolupracovať s redakciou neskorší šéfredaktor Ján Špernoga (1991 – 2006). V nasledujúcom období sa v nej vystriedal celý rad pracovníkov so žurnalistickým vzdelaním, o. i. Dominik Surma (dnešný podpredseda spolku), Anna Krištofíková, Henrieta Krištofová, Eva Matisová a Jozef Pivovaričik. Na poste grafického redaktora pracovali: Jerzy Nocuń, Krystyna Tomczyk, Kazimiera Komosa, Luděk Holub, Jana Kosmanová, Elżbieta Ksybek, Magdalena Polakowska, Areta Fedak, Mięczyślaw Pożarski a ďalší. Redakčný kolektív pracuje v súčasnosti v tomto zložení: šéfredaktorka Agáta Jendžejkíková, tajomník redakcie Marián Smondek, redaktorky Lýdia Kováliková a Dorota Mošová a terénna spolupracovníčka Božena Bryjová.

Slovenské slovo, ktoré prináša časopis *Život* do krajských domácností, má nepochybne veľkú zásluhu na tom, že nedošlo k úplnej asimilácii slovenskej menšiny v Poľsku. *Život* píše nielen o všeobecných otázkach menšinovej problematiky, o dejinách Spiša a Oravy či Slovenska, ale aj o súčasnom živote krajanov, povzbudzuje ich národné povedomie, poukazuje na slovenský pôvod, potrebu odovzdávania dedičstva otcov mladšej generácii, ktorá je zárukou kontinuity slovenských tradícií v poľskom prostredí. Upozorňuje rodičov na potrebu národne orientovanej výchovy detí, vyzýva krajanov k rozširovaniu členskej základne spolku, k aktívnej činnosti v oblasti kultúry, folklóru a ochotníckeho divadla, ľudovej kultúry, popularizovania klubovni a umeleckých telies.

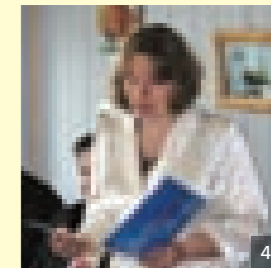
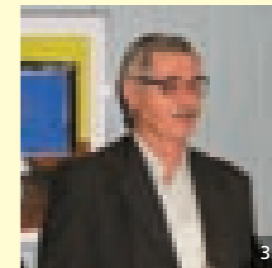
V dňoch 14. – 15. júna 2008 sa konali pri príležitosti 50. výročia vzniku časopisu *Život* XV. Dni slovenskej kultúry v Malopolsku, ako aj plenárne zasadnutie ÚV Spolku Slovákov v Poľsku. Tohtoročné XV. Dni slovenskej kultúry v Malopolsku predstavovali sériu spoločensko-kultúrnych podujatí. V Jablonke sa dňa 15. 6. 2008 uskutočnila vernisáž výstavy *50 rokov krajského časopisu Život* s bohatým kultúrnym programom za účasti hudobných skupín, folklórnych súborov a sólistov tak z poľského Spiša a poľskej Oravy, ako aj zo slovenskej Oravy. Boli to: folklórny súbor Spiš z Novej Belej, malý divadelný kolektív Ondrejko z Podvlka, zmiešaný dievčenský tanečný súbor Kumorlatki z Malej Lipnice a Podvlka, žiacky folklórny súbor Oravci (Orawianie) zo Základnej školy č. 4 vo Veľkej Lipnici, hudobné skupiny Krzysztofa Pieronka z Podvlka a Franciszka Harkabuza z Harkabuza, ako aj detský orchester z Podvlka. Dňa 15. 6. 2008 sa konalo plenárne zasadnutie Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku, ktoré sa nieslo v znamení polstoročnice časopisu *Život*. So svojimi reminiscenciami na doby dávno i nedávno minulé sa podielil dlhoročný bývalý šéfredaktor časopisu Ján Špernoga. Na zasadnutí sa ďalej prostredníctvom generálneho tajomníka SSP Ludomíra Molitorisa a šéfredaktorky Agáty Jendžejkíkovej oceňovala činnosť mnohých externých redaktorov, dopisovateľov, kolportérov

i spolkových aktivistov, bez pomoci ktorých by časopis nebol dosiahol takú vysokú úroveň, akú má dnes. Hlavným moderátorom zasadnutia bol predseda SSP Jozef Čongva. Zo Slovenska sa zasadnutia zúčastnil podpredseda Zahraničného výboru Národnej rady Slovenskej republiky Jozef M. Rydlo, riaditeľ Krajského múzea Matica slovenskej Stanislav Bajanik a ďalší hostia. Pozdravný list podpredsedu vlády Slovenskej republiky Dušana Čaploviča prečítal jeho poradca pre krajské záležitosti Lubomír Šišák. V liste sa okrem iného píše:

Vážení účastníci Pléna Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku, vzácní a milí Slováci žijúci v Poľskej republike, najmä v regióne Spiša a Oravy, ctení hostia,

dovoľte mi, aby som Vás všetkých čo najpríjemnejšie pozdravil pri príležitosti Vášho slávnostného zasadnutia v súvislosti s usporiadaním XV. Dní slovenskej kultúry v Malopolsku, ako aj pri príležitosti krásneho 50. výročia vzniku krajského časopisu Život a vydania jeho 600. čísla. Chcel by som v tejto súvislosti vysloviť veľkú vďaku a vysoké uznanie všetkým predstaviteľom i členom spolku za ich neúnavnú, obetavú dobrovoľnícku prácu, ktorú vykonávajú v rámci spolkových činností tak v prospech

samotnej krajskej organizácie, pôsobiacej a vystupujúcej ako reprezentant slovenskej národnostnej menšiny v Poľskej republike, ako aj v prospech rozširovania a skvalitňovania slovensko-poľských a slovensko-slovenských vzťahov a spolupráce. Takisto vysoko oceňujem prácu redakčného kolektívu veľmi kvalitného mesačného periodika Život, s ktorým sa naozaj môžete pyšiť, ako i prácu ďalších desiatok dopisovateľov, externých spolupracovníkov, kolportérov. Ďakujem Vám všetkým z celého srdca. Bez Vášho vkladu by dnes slovenská národnostná menšina v Poľsku nebola na takej dobrej úrovni, na akej je. Chcem Vás aj týmto spôsobom ubezpečiť, že sa maximálne snažím a budem snažiť o napravenie škôd a nepravostí z minulého obdobia a o rozširovanie skutočne rovnocenných a rovnoprávných vzťahov Slovenskej republiky so všetkými Slováckmi v zahraničí, ktorí o svoju národnosť, slovenskú identitu, slovenskú kultúru a o svoj slovenský jazyk stoja a ktorí chcú mať so Slovenskom plnohodnotný vzťah. Mne a mojim kolegom vo vláde osobitne záleží na prednostnom udržiavaní a podpore slovenských národnostných menšín v štátoch susediacich so Slovenskom, teda vrátane Poľska, ale aj trochu ďalej – v Srbsku, Chorvátsku, Rumunsku. Pričom však, samozrejme, nechceme a ani nemôžeme obchádzať naše menšiny a komunity na iných kontinentoch a prirodzene ani novovzniknuté desiatitisícové slovenské komunity napríklad vo Veľkej Británii, Írsku či Belgicku, ktoré vznikli ako dôsledok otvorených hraníc a členstva Slovenskej republiky v Európskej únii. Dovoľte mi na záver z celého srdca Vám všetkým – v mene predsedu vlády Roberta Fica, členov vlády i vo svojom mene – zaželať pevné zdravie, veľa energie, tvorivosti, trepezlivosti, šťastia a spokojnosť v pracovnom i osobnom živote. Vášmu krásnemu časopisu Život, oslavujúcemu priam neuveriteľné 50 výročie svojej existencie, prajem ďalšie dlhé roky trvania, aby naďalej naplňal potrebné predsavzatia a zámery v prospech ďalšieho rozvíjania slovenského života v Poľsku, aby naďalej zostal majákom slovenskosti a symbolom prehlbovania slovensko-poľských priateľských vzťahov a všestrannej spolupráce medzi obidvoma štátmi. Budem sa tešiť na nadchádzajúcu príležitosť, ktorá mi dovoľí prísť opätovne medzi Vás.

S úctou a srdečným pozdravom

Dušan Čaplovič
podpredseda vlády SR pre vedomostnú spoločnosť,
európske záležitosti, ľudské práva a menšiny

1. Historická fotografia z porady aktívu Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov a dopisovateľov *Života*
2. Ocenenie preberá čestný predseda SSP Ján Molitoris
3. Jubilant Ján Špernoga pri prejave
4. Šéfredaktorka časopisu Agáta Jendžejkíková

Z podkladových materiálov časopisu Život pripravil Vladimír Dobřík

Ani tá najdokonalejšia nahrávka nenahradí chvíľu, keď sa hudba rodí, povedal ktosi múdry. Aj preto rok čo rok zanietení poslucháči a milovníci hudby, ktorú zvykneme nazývať vážna, netrpezlivo očakávajú Bratislavská hudobné slávnosti.

BHS Bratislavské hudobné NOTOBRANIE

V tomto roku sa od 21. novembra do 7. decembra uskutoční už 44. ročník festivalu. Predchádzať mu však bude jeden z mimoriadnych večerov – po prvý raz na Slovensku hostovanie Filharmónie La Scala 14. novembra 2008. „Najlepší koncert vážnej hudby roka“, takto označil *Washington Post* minulý rok koncert tohto orchestra v USA. Bude patriť určite k udalostiam sezóny aj u nás.

Prvenstiev bude v rámci programu BHS viac, napríklad účinkovanie Flámskej kráľovskej filharmónie či Bieloruskej filharmónie. K výnimočným projektom môžeme zaradiť koncert Twin City Orchestra, telesa zloženého z hudobníkov Wiener Symphoniker a Slovenskej filharmónie, teda z jediných dvoch európskych hlavných miest, ktoré sú od seba vzdialené len 60 kilometrov. Týmto koncertom z diel skladateľov, ktorých život a tvorba je spojená s Viedňou a Bratislavou, sa završia aktivity „Twin City roka 2008“. Na tohtoročných BHS vystúpi dosiaľ najviac – až 11 – zahraničných orchestrov. Okrem už spomínaných aj dva francúzske z Paríža a Cannes, ďalej z Moskvy, Varšavy, Linzu, orchester maďarský i český. S taktovkou do Bratislavy prichádzajú dirigentské osobnosti, akými sú Daniele Gatti, Philippe Herreweghe, Vladimír Fedosejev, Dennis Russel Davies, Andrew Parrott, ako aj Alain Lombard a Ion Marin, ktorí budú dirigovať Slovenskú filharmóniu, a ďalší. Z inštrumentálnych sólistov spomeňme víťazov Čajkovského medzinárodnej súťaže v Moskve Viktora Tretiakova, Alexandra Kniazeva a Miroslava Kultyševa a víťazov medzinárodnej súťaže Fryderyka Chopina vo Varšave Pavla Gililova, Dang Thai Sona. „Brilantný talent“, takto označil famóznym Mstislav Rostropovič violončelistu Denisa Šapovalova. „Génius trúbky tretieho tisícročia“ – to je zasa prívlastok Gábora Boldoczkého. Flautista sir James Galway je živou legendou a určite patrí k rekordérom v predaji nosičov záznamov klasickej hudby, ktorých sa predalo vyše 30 miliónov albumov.

Mimoriadny dôraz kladie BHS na dielo prof. Eugena Suchoňa. Na úvodnom koncerte zaznie dosiaľ najsilnejšia, najexpresívnejšia kantáta slovenskej hudby *Žalm zeme podkarpatskej*. Poctu majstrovi vzdá festival aj svetovú premiérou niekoľkých jeho objavených diel z mladosti.

Súčasťou BHS je aj tento rok medzinárodná tribúna mladých interpretov pod názvom New Talent – Cena Nadácie SPP, na ktorej sa predstavia osem vynikajúcich mladých umelcov z rôznych európskych krajín.

Foto zhora nadol:
Peter Feranec
Lars Vogt
Alexander Kniazev
James Galway
Foto dole:
Ensemble Phoenix
Munich

EUGEN SUCHOŇ 100. výročie narodenia

„Hudbu človek netvorí – hudbou človek žije. Hudbu človek nepočúva – hudbu človek absorbuje. Preniká ním všetkými cievami, tak ako pulzuje celým bytím tvorcu. Všimnite si na koncertoch ruky tých, čo nám hudbu podávajú... a svoje ruky – ako mĺčky ležia v lone: len nenarušiť tú chvíľu, keď k nám prichádza to krehké *nič*, čo neschúliš do dlane, ale čím objímaš vesmír. Pre to *nič* a pre ten vesmír je hudba mojím životom...“

Eugen Suchoň je monumentom, ktorý sa nad našou modernou históriou rozprestrel vo všeobímajúcej šírke a hĺbke jedinečného hudobného diela. Nič tak nevedelo vzrušiť jeho umeleckú fantáziu ako skutočnosť, že naša historická vrava, odklíňaná z dejinných krútnav, má to najprirodzenejšie a slobodné miesto na slnku. K tomuto umeleckému a emocionálnemu vzopätiu dospel Eugen Suchoň po ceste nesmierneho úsilia a hľadania, ktoré bolo završené úspechmi, uznaniami a aplauzmi tak domáceho, ako aj medzinárodného publika.

Eugen Suchoň sa narodil 25. septembra 1908 v Pezinku ako syn organistu. Jeho mimoriadne hudobné nadanie sa začalo naplno rozvíjať v rodinnom prostredí a k skladateľskej kariére ho podnecoval aktívny hudobný život Pezinka. V roku 1920 začal študovať hru na klavíri u prof. Frica Kafendu na Hudobnej škole v Bratislave. Na tejto škole, ktorá bola v roku 1927 povýšená na Hudobnú a dramatickú akadémiu pre Slovensko, vyštudoval odbor kompozícia a klavír.

Ako dvadsaťštyriročný absolvent akadémie sa zapísal na Majstrovskú školu pražského konzervatória, kde sa stal žiakom prof. Vítězslava Nováka a kde dozrelo nielen jeho kompozičné, ale predovšetkým umelecké majstrovstvo. Diela, ktoré vznikli počas pražského štúdia, ako aj diela, ktoré autor vytvoril v rokoch 1933 – 1938 (*Baladická suita*, *Sonatina pre husle a klavír*, cyklus mužských zborov *O horách* až po vrchol jeho vtedajšej tvorby – kantátu *Žalm zeme podkarpatskej*), presvedčivo ukázali, že spojenie prvkov slovenskej ľudovej hudby s modernou

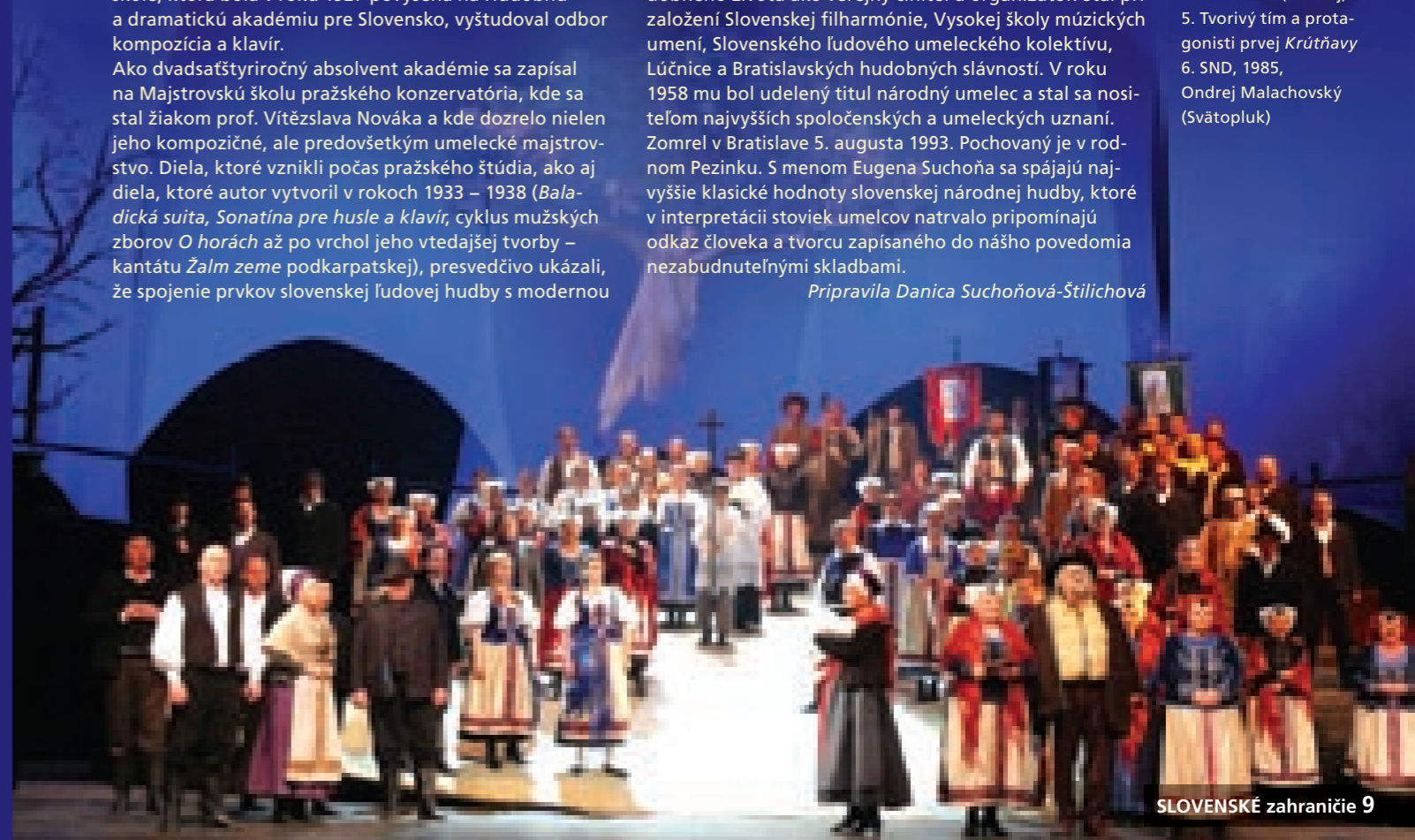
kompozičnou technikou preduroujú Eugena Suchoňa za zakladateľa slovenskej národnej hudby.

Počas druhej svetovej vojny pracoval Eugen Suchoň na opere *Krútnava*, základom ktorej sa stal dej novely Míla Urbana *Za vysokým mlynom*. Sedemročné tvorivé úsilie vyvrcholilo premiérou v decembri 1949 v Slovenskom národnom divadle v Bratislave. Po triumfálnom úspechu *Krútnavy* sa široká verejnosť presvedčila, že sa zrodila prvá slovenská národná opera. Do svojho repertoáru ju zaradili všetky operné scény bývalého Československa, ako aj mnohé zahraničné operné domy. O viac ako desať rokov zaznela na scéne Opery SND v Bratislave Suchoňova druhá opera mimoriadnej sily, historická hudobná dráma *Svätopluk*.

Eugen Suchoň sa popri skladateľskej, teoretickej a pedagogickej činnosti zaslúžil aj o rozvoj slovenského hudobného života ako verejný činiteľ a organizátor. Stál pri založení Slovenskej filharmónie, Vysokej školy múzických umení, Slovenského ľudového umeleckého kolektívu, Lúčnice a Bratislavských hudobných slávností. V roku 1958 mu bol udelený titul národný umelec a stal sa nositeľom najvyšších spoločenských a umeleckých uznaní. Zomrel v Bratislave 5. augusta 1993. Pochovaný je v rodnom Pezinku. S menom Eugena Suchoňa sa spájajú najvyššie klasické hodnoty slovenskej národnej hudby, ktoré v interpretácii stoviek umelcov natrvalo pripomínajú odkaz človeka a tvorcu zapísaného do nášho povedomia nezabudnuteľnými skladbami.

Prípravila Danica Suchoňová-Štilichová

1. *Svätopluk*, Národní divadlo Praha, 1960
2. Svetová premiéra *Svätopluka*. SND, 1960, Ján Hadraba (Svätopluk), Juraj Wiedermann (Mojmír)
3. Prvé zahraničné uvedenie *Krútnavy*, Landestheater Linz, 1954
4. Svetová premiéra *Krútnavy*. SND, 1949, Margita Česányiová (Katrena), Štefan Hoza (Ondrej)
5. Tvorivý tím a protagonisti prvej *Krútnavy*
6. SND, 1985, Ondrej Malachovský (Svätopluk)

NAJ... V TRNAVSKOM KRAJI

Lapidárium na nádvorí manufaktúry holičského zámku z roku 1736 je jediné tohto druhu na Slovensku.

NAJvyhľadávanejšie z kúpeľov Slovenska sú svetoznáme Piešťany.

Jediný veterný mlyn na Slovensku je v Holíči.

NAJstarším známym výtvarným prejavom ľudí žijúcich na slovenskom území je slávna Moravianska Venuša.

NAJhorúcejší termálny prameň na Slovensku je vo Veľkom Mederi, jeho výverná teplota dosahuje 92 °C.

Divadlo v empírovom štýle, ktoré je jedinou zachovanou stavbou tohto druhu v lokalite strednej Európy, je v Hlohovci.

Výsostne NAJstaršia stojaca veľkomoravská architektúra a zároveň NAJstaršia stojaca sakrálna stavba na Slovensku je Kostolík sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch.

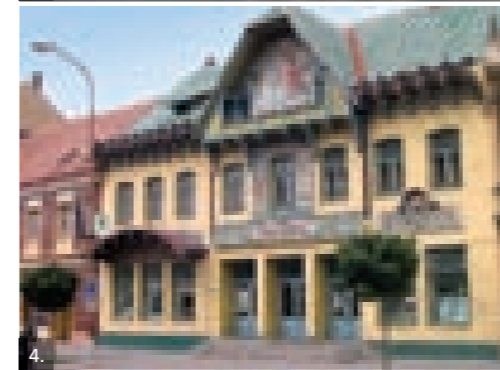
NAJväčším riečnym ostrovom v Európe je Žitný ostrov na južnom Slovensku. V Trnavskom regióne zasahuje do okresu Dunajská Streda

NAJhorúcejšou a najsuchšou oblasťou Slovenska je Podunajská nížina.

Trnavský kraj vás víta...

Medzi tromi riekami na juhozápade Slovenska sa rozprestiera Trnavský samosprávny kraj. Rozmanitý región sa tiahne od hornatého Záhoria až po úrodné nížiny na Žitnom ostrove. Atmosféra dýcha históriou, dejinnými udalosťami a osobnosťami, ktoré formovali vývoj nielen na Slovensku. Región však kráča vpred, v ústrety modernej dobe, rozvoju, blahobytu svojich obyvateľov. Čaro Trnavského kraja určite prirastie k srdcu každému návštevníkovi. Má čo ponúknuť. Nazrite doň spolu s nami.

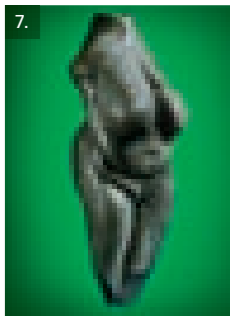
Trnavský samosprávny kraj leží takmer v geografickom strede Európy a hraničí s tromi štátmi: Českou republikou (cca 45 km), Maďarskou republikou (cca 48 km) a Rakúskom (cca 12 km). Najmenší kraj čo do počtu obyvateľov (555 075) je nazývaný aj krajom troch riek. Od severu ho pretína Váh, Morava je hraničným tokom s Českom a Rakúskom a od Maďarska oddeľuje Slovensko Dunaj s majestátnym vodným dielom Gabčíkovo. Západnú a severozápadnú časť kraja zaberá Záhorská nížina, ktorá sa delí na dva krajinné celky – Borskú nížinu a Chvojnickú pahorkatinu, ktorá na severovýchode hraničí s Bielymi Karpátmi a na východe s Myjavskou pahorkatinou. Strednú a južnú časť Trnavského kraja zaberá Podunajská nížina, k tej patria dva krajinné celky – Podunajská rovina a Podunajská pahorkatina, ktorá sa na území kraja delí na Trnavskú pahorkatinu, Nitriansku pahorkatinu a medzi nimi sa rozprestierajú Dolnovážsku nivu. Hornatou dominantou je kryhové pohorie Malé Karpaty s najvyšším vrchom Záruby – 768 m n. m. Tu sa nachádza aj kvapľová jaskyňa Driny, ktorá je jedinou sprístupnenou jaskyňou v tomto pohorí. V severovýchodnej časti zasahuje do územia Trnavského kraja výbežok Považského Inovca. Trnavský samosprávny kraj sa administratívne člení na sedem okresov: Dunajská Streda, Galanta, Hlohovec, Piešťany, Senica, Skalica a Trnava. Svojou rozlohou 4 148 km² (8,5 % z rozlohy SR) sa radí na predposledné miesto v rámci krajov SR. Najväčším okresom kraja je okres Dunajská Streda s rozlohou

1 075 km², najmenším je okres Hlohovec s rozlohou 267 km². Kraj pozostáva z 251 obcí, z toho 16 má štatút mesta – Trnava, Dunajská Streda, Šamorín, Veľký Meder, Galanta, Sereď, Sládkovičovo, Hlohovec, Leopoldov, Piešťany, Vrbové, Senica, Šaštín-Stráže, Skalica, Holíč, Gbely. Nerastné bohatstvo regiónu je zastúpené na severozápade ropou a zemným plynom. Hospodársky najvýznamnejšie ložiská ropy a zemného plynu sú koncentrované vo Viedenskej panve v okresoch Skalica a Senica. Menší význam vzhľadom na overené zásoby majú ložiská zemného plynu v okresoch Trnava a Piešťany. V ostatných častiach regiónu sa vyskytuje vysokopercenčný vápenec, dolomit, zlievarenské piesky, technicky použiteľný krištál, dekoračný kameň, stavebný kameň, štrkopiesky a piesky a tehliarske suroviny.

Sídlom kraja je najstaršie slovenské slobodné kráľovské mesto Trnava, ktorá si v tomto roku pripomína 770. výročie udelenia výsad Belom IV. Starobylé mesto láka turistov monumentálnou siluetou tvorenou vežami mnohých kostolov, pre ktorú je často nazývané Malý Rím. Do európskej histórie sa Trnava zapísala predovšetkým ako univerzitné mesto. Trnavská univerzita, založená Petrom Pázmaňom, bola v čase svojho pôsobenia v rokoch 1635 – 1777 jedinou univerzitou nielen na území Slovenska, ale v celom Uhorsku. Architektonickým skvostom univerzitného komplexu je prvý ranobarokový kostol na Slovensku, Katedrála sv. Jána Krstiteľa. Dnes je Trnava moderným prosperujúcim mestom na historických základoch.

- 1. a 6. Dóm sv. Mikuláša v Trnave
- 2. Vodný mlyn na Malom Dunaji v Jelke
- 3. Divadlo Jána Palárika v Trnave
- 4. Secesná budova tzv. Slovenského domu v Skalici
- 5. Kolonádový most v Piešťanoch
- 7. Moravianska Venuša

Pripravil Marcel Behro

Zo života Slovákov vo svete

ARGENTÍNA

9. júla 2008 zorganizoval spolok Česko-slovenský domov Rosario stretnutie priateľov pri príležitosti Dňa argentínskej nezávislosti. Súčasťou podujatia bola aj spoločná príprava národného jedla. 31. augusta 2008 pozval spolok všetkých krajanov a priateľov na slávnostný obed pri príležitosti Dňa slovenskej ústavy.

AUSTRÁLIA

V júli 2008 zorganizovala Česko-slovenská asociácia stretnutia, na ktorých sa premietali slovenské i české filmy. Pripravené boli aj besedy a prednášky.

ČESKO

1. – 3. augusta 2008 sa konal vo Valašskom múzeu v prírode v Rožnově pod Radhoštěm 10. ročník medzinárodného festivalu slovenského folklóru Jánošíkov dukát. Na podujatí vystúpilo 25 folklórnych súborov. Na festivale dostávajú priestor aj iné národnostné menšiny žijúce v ČR – rómska, maďarská, poľská, grécka, bulharská a i. Súčasťou programu bola i prezentácia ľudových remesiel. Pre návštevníkov boli pripravené gastronomické špeciality a tradičné jedlá z Maďarska, Poľska, Slovenska a Česka. Festival nadväzuje na jánošíkovskú tradíciu. Myšlienka pozvať na festival chlapcov, ktorí majú rovnaké priezvisko ako slávny zbojnícky kapitán, pokračovala. Návštevník tak mal možnosť stretnúť sa s Jánošíkom – maliarom, rušňovodičom alebo podnikateľom. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí zastupovala jeho predsedníčka Vilma Prívarová.

CHORVÁTSKO

8. – 10. augusta 2008 pripravila Matica slovenská v Jelisavci Dni Slovákov v Jelisavci pod názvom Večer korbáčikov.

30. – 31. augusta 2008 sa konalo 29. Ilocké leto – tradičná folklórna manifestácia tanca a hudby. Ide o sprievodné podujatie 41. Ilockého vinobrania. Účinkovali na ňom všetky štyri vekové skupiny SKOS Ludovíta Štúra Ilok i hostia – SKUS Ivan Brník – Slováčok z Jelisavca, FS Senior Oravan zo Slovenska, SKUS Mladost zo srbského Lugu, rusínsky spolok Joakim Hardi z Pet-

roviec a chorvátsky folklórny súbor Dukáty. Súčasťou podujatia bol aj krst knihy Slovenské divadlo v Iloku 1914 – 2008 autorov Ružice Černej, Vlatka Miksada a Ratka Sudeckého.

30. augusta – 1. septembra 2008 sa konali Dni slovenskej kultúry. Pripravila ich Matica slovenská v Rijeke.

KANADA

23. a 24. augusta 2008 pripravilo Múzeum slovensko-kanadského kultúrneho dedičstva Slovenský festival dedičstva. Historické budovy Múzea Markham boli zmenené na slovenskú dedinku, kde boli vystavené slovenské exponáty. Návštevníkov vítala hudba a vystúpenia slovenských umelcov, ako aj tradičná slovenská kuchyňa.

20. júla 2008 pripravil 23. zbor Kanadskej Slovenskej ligy vo Wellande Slovenský deň v Miltone.

MAĎARSKO

5. júla 2008 sa konal v Santove Deň Slovákov v Maďarsku. Program sa oficiálne začal v miestnom rímskokatolíckom kostole ekumenickou bohoslužbou. Predseda CSS Ján Fuzik povedal, že tu zovšadiaľ hľadá na nás história, pričom poučenie svedectvo nosia v sebe nielen prastaré kamenné stĺpy pripomínajúce slávu rímskych čias, ale napríklad aj zemepisné názvy. Samotné pomenovanie Piliša (Pleš), neďalekého Vyšehrada svedčí o tom, že už v časoch Veľkomoravskej ríše tu žili Slovania. Obec Santov sa uvádza aj na najstaršej mape Uhorska. Vyznamenania CSS Za našu národnosť dostali: Tibor Mótýán – dlhoročný organizátor kultúrnych podujatí, regionálnych a celoštátnych stretnutí, Ladislav Petro – učiteľ

a vychovávateľ, ktorý celý svoj aktívny život venoval výučbe a výchove slovenskej mládeže v Maďarsku, a tanečná skupina Brána z Oroslánu – oslávila 35. výročie založenia, vykonáva významnú činnosť v zachovávaní zvykov a v oživovaní ľudových tancov Slovákov v Maďarsku. Na podujatí sa zúčastnila aj predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová.

POLSKO

7. júla 2008 sa uskutočnilo posledné podujatie v rámci 15. Dní slovenskej kultúry v Malopoľsku – vernisáž výstavy obrazov maliarky Márie Wnękowej. Jej olejomalby sú úzko späté s rodným Spišom, o čom svedčil aj názov výstavy – Spiš mojimi očami.

RAKÚSKO

5. septembra 2008 sa uskutočnilo pravidelné stretnutie slovenského babyclubu pre deti do 6 rokov Spievanky – spievanky. Podujatie rozvíja radosť zo spevu a pohybu: spievanie slovenských piesní, rozprávanie a detské verše, hudobné, pohybové hry.

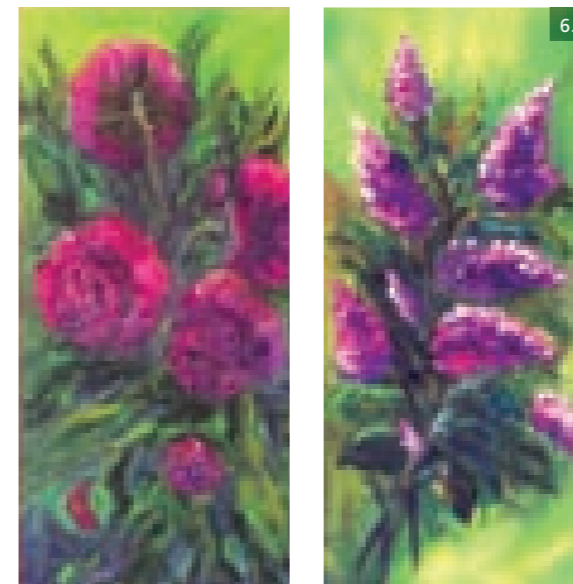
28. septembra 2008 sa uskutočnilo literárno-divadelné popoludnie pre deti od 3 rokov, na ktorom deťom predstavili pásmo najznámejších Ezopových zábavných a poučných bajok.

SRBSKO

4. – 6. júla 2008 sa konali oslavy 250. výročia založenia obce Selenča. Úvod osláv bol venovaný knihe o Selenči, o ktorej hovoril jej autor Vladimír Valentík, a DVD 15 rokov komorného zboru Zvony. Oslavy pokračovali divadelným predstavením Svetová vojna v podaní padinských ochotníkov. Zaujímavou bola aj výstava Vitajte na selenčskej svadbe. V hlavnom programe osláv, v multimediálnom hudobno-scénickom pásme 250-ročná žatva, členovia KUS Jána Kollára symbolicky ukázali, ako a čo v Selenči siali, žali, zväžali a čo z toho prenechali svojim potomkom. Na podujatí sa zúčastnila aj predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová.

7. júla 2008 v Kovačici otvorili 4. výtvarnícku kolóniu. Používali sa na nej rôzne techniky, sprievodné aktivity zahŕňali športové hry a obchádzku Kovačice. Na záver sa usporiadala výstava prác účastníkov.

26. a 27. júla 2008 sa konali „Predslávnostové“ dni v Kulpíne – vstupné podujatie Slovenských národných slávností. Okrem pozdravných rečí osobností kultúrneho, politického a náboženského života sa konala aj výstava obrazov skupiny KEBY... V kultúrnom programe vystúpil detský súbor Bažalíčka KUS Zvolen z Kulpína, ako aj jednotlivci.

2. augusta 2008 sa začalo Pazovské kultúrne leto, ktoré trvalo celý august a programy sa usporadúvali každý piatok a sobotu. Vo večerných hodinách na otvorenom javisku vystupovali nielen hostia, ale aj lokálne skupiny či spolky.

3. – 10. augusta 2008 sa konali Slovenské národné slávnosti – najstaršia a najvýznamnejšia celomenšinová kultúrna manifestácia. Prítomným sa prihovorili významní predstavitelia z radov organizátorov i hostí. Program bol bohatý: galakonzert detských folklórnych súborov, slávnostné bohoslužby v evanjelickom chráme, koncert v baptistickom chráme, vernisáž starých fotografií Paberky z minulosti Petrovca, filatelistická výstava Petrovec – Nitra – Nový Sad, výstava fotografií Ondreja Miháľa, silbašského rodáka žijúceho v Kanade, výstava kovačického insitného kruhu, stretnutie slovenských učiteľov, prezentácia kníh, výstava Čaro dreva, divadelné predstavenie ochotníkov divadelnej skupiny KUS Zvolen v Kulpíne, JART – jarmok umenia. Galakonzert folklórnych súborov pod názvom Chlieb náš každodenný obohatil záverečný program SNS.

ŠVAJČIARSKO

15. – 17. augusta 2008 zorganizovalo Zahraničné ústredie slovenských katolíckych intelektuálov 30. sympóziu vo Flüeli-Ranfte. Na programe bola svätá omša, príhovory, referáty. Na výročné stretnutie bola pozvaná aj predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová, ktorá informovala o smerovaní štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí, o úlohách úradu i jeho aktivitách.

USA

10. augusta 2008 sa konala výročná púť k Mariánskej svätyni vo West Haverstraw. Zorganizoval ju jednotársky Spolok sv. Štefana v New Yorku.

20. júla 2008 usporiadal Americko-slovenský zemplný spoločenský klub piknik pre členov na Sokolskej farme a **21. septembra 2008** sa uskutočnila riadna členská schôdza klubu.

České a slovenské združenie v Bostone pripravilo **v septembri 2008** podujatie Slovenské umenie a umelci.

31. augusta 2008 zorganizoval Slovenský rádiový klub v Clevelande Slovenský festival – najväčšie slovenské podujatie pre Slovákov v Ohiu. Zisk z podujatia je venovaný rádiovému vysielaniu.

Kurz divadelných ochotníkov

V dňoch 13. – 19. júla 2008 sa v Oščadnici konal divadelný seminár pre režisérovo a tvorcov z krajanských amatérskych divadelných súborov v Srbsku, Chorvátsku a Rumunsku.

Témou seminára bolo formou tvorivej dielne na konkrétnych textoch priblížiť prípravnú fázu vzniku divadelného predstavenia od analýzy textu cez vytvorenie dramaturgickej a následne dramaturgicko-režijnej, výtvarnej a režijnej koncepcie budúcej inscenácie. Súbežne s hlavnou témou bolo cieľom objasňovať aj základné vývinové línie slovenskej dramatickej literatúry. Preto bol výber pracovných textov rozdelený do piatich tematických okruhov. Prvý prezentovali hry Juraja Palkoviča *Dva buchy a tri šuchy* a Jána Andraščíka *Šenk palenčení*, druhý hry Ferka Urbánka *Kamenný chodníček* a Jozefa Gregora Tajovského *Sova*, tretí hry Ivana Stodolu *Jožko Púčík a jeho kariéra* a Júliusa Barča-Ivana *Dvaja*, štvrtý hry Petra Karvaša *Aboslútny zákaz* a Ivana Bukovčana *Slučka pre dvoch* a posledný hry Viliama Klimáčka *Smrtičky a Vraždenička* a Ivana Holuba *Pohreb*. Z programových dôvodov sa v posledný deň celý kolektív venoval iba hre Ivana Holuba *Pohreb*.

Účastníci seminára sa denne delili do dvoch skupín podľa svojich individuálnych záujmov. Aj lektori sa každý deň obmieňali, vždy však tvorili trojicu dramaturg, režisér a scénický výtvarník. Pracovný deň bol rozdelený do troch blokov. V dopoludňajšom sa prečítala hra a analyzovali sa jej tematické, ale aj širšie filozofické, etické či spoločenské súradnice aj na pozadí vývinových línií slovenskej drámy a slovenského divadla. V popoludňajšej frekvencii sa potom analyzovali estetické atribúty

textu a hľadali sa základné výrazové prostriedky pre výtvarnú, režijnú a hereckú realizáciu. V treťom bloku, vo večerných hodinách, sa formou otvorených rozhovorov diskutovalo o širších súvislostiach divadelnej tvorby, napríklad o technických základoch tvorby scény, o využívaní javiskovej techniky, o technických finesách hereckých techník a podobne. Frekventanti seminára osvedčili svoj hlboký záujem o divadelnú tvorbu a prezentovali širokú škálu kreativity. Na základe jednotlivých diskusií i celkového priebehu seminára sa ukazuje, že v tomto projekte by bolo prospešné pokračovať aj v budúcnosti, prinajmenšom s dvojročnou periodicitou. Ďalší ročník by sa mohol sústreďiť aj na dramaturgiu nekonvenčných hier, ako aj na ďalšie témy, ako napríklad na hereckú dielňu, na dielňu praktickej scénografie, dielňu základov réžie a podobne. Z pohľadu lektorov môžeme skonštatovať, že aj organizačná stránka podujatia bola na vysokej úrovni. V penzióne Gajuz našli frekventanti nielen dobré podmienky na prácu, ale aj mimoriadne príjemné prostredie na prežitie celého náročného týždňa. Príkladná bola aj pozornosť predstaviteľov obce Oščadnica, ktorú venovali celému podujatiu.

Vydareným podujatím Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí bol medzinárodný tábor pre krajskú mládež *Putovanie za poznáním*, ktorý sa uskutočnil v termíne 3. – 12. júla 2008.

Účastníkmi boli študenti z Gymnázia Jána Kollára z Báčskeho Petrovca (Srbsko), z Lícea Jozefa Kozačeka z Bodonoša a z Lícea J. G. Tajovského z Nadlaku (Rumunsko), z Gymnázia z Békešskej Čaby (Maďarsko), z 21. školy z Užhorodu (Ukrajina) a stredoškóla z Rakúska, Švajčiarska a z USA. Každú skupinu sprevádzala dospelá osoba. Zámerom ÚSZZ bolo poskytnúť možnosť pobytu na Slovensku čo najširšiemu okruhu študentov z krajín, kde žijú slovenské menšiny. Tento rok bol pobyt situovaný do Bystrej a Bratislavy. ÚSZZ na podujatí zastupovala Iveta Baloghová. Prvých sedem dní sme prežili v nádhernom prostredí Horehronia, odkiaľ sa denne organizovali výlety, napr. do Banskej Bystrice a jej Literárneho a hudobného múzea; do Podkoníc, kde sa nachádza Slovenské lyžiarske múzeum; do Chvatimechu, odkiaľ sme cestovali Čiernohronskou železnicou

Putovanie za poznáním

do Čierneho Balogu a do lesníckeho skanzenu Vydrovo; do Brezna – naše kroky boli namierené do Horehronského múzea a do Meštianskeho domu; do Bystrianskej jaskyne; do Zvolena, kde sme navštívili Zvolenský zámok; na Tále, kde je stále čo obdivovať. Ak nevyšlo počasie, zorganizovali sa hry a súťaže. Prvý večer bol venovaný vzájomnému zoznamovaniu, kedy postupne študenti z jednotlivých krajín predstavili nielen seba, ale aj krajinu, oblasť, mesto, kde žijú. Druhý večer nás čakalo opekanie špekáčikov, klobások i slaniny. Ostatné večery v penzióne vyplnili účastníci vlastným programom.

Po Bystrej nasledovala cesta do Bojníc, neobišli sme ani zoológickú záhradu a odtiaľ sme sa vydali do Bratislavy. V hlavnom meste SR sme krajanom pripravili dve besedy: so spisovateľom a prekladateľom Romanom Bratom a spisovateľkou a publicistkou Gabrielou Rothmayerovou. Okrem toho si prezreli centrum mesta spolu so sprievodkyňou a navštívili hrad Devín.

Putovanie za poznáním 2008 zostalo už len v spomienkach jeho účastníkov. Ale nielen v spomienkach – zostal nám dokumentačný materiál v podobe kroniky, do ktorej po večeroch zhmotnili svoje zážitky, doplnili vlastnými básňami a vyznaniami alebo napísali niečo o krajine, odkiaľ pochádzajú, ďalej v podobe CD s fotografiami, ale aj v podobe nahrávky rozhlasovej reportáže o tomto tábore v Slovenskom rozhlase. *Putovanie za poznáním* je dôkazom, že slovenčina je jazyk, ktorý spája mládež z rozličných krajín, rozličných kultúr, keď vďaka nej vznikajú mnohé priateľstvá.

Beseda so spisovateľkou Gabrielou Rothmayerovou

12. ročník Južnoslovenských detských a mládežníckych folklórnych slávností

Posledný júlový víkend tohto roku sa v Dulovciach neďaleko Hurbanova konal 12. ročník Južnoslovenských detských a mládežníckych folklórnych slávností, nad ktorými prevzal záštitu prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič.

Na festivale detského spevu a tanca, ktorý zorganizovali Miestny odbor Matice slovenskej Dulovce, Obec Dulovce a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, sa zúčastnilo desať folklórnych súborov.

Zo Slovenska sa prezentovalo päť detských a mládežníckych folklórnych súborov: DFS Lúčík z Duloviec, DFS Vystupovali: Matičiarik z Nových Zámok, DFS Rosnička z Hurbanova, DFS Stavbárik zo Žiliny, DFS Brezinky z Polomky a dva folklórne súbory: FS Slnečnica z Piešťan a FS Zobor z Nitra.

Tvorbu DFS Slovákov žijúcich v zahraničí na základe pozvania ÚSZZ zastupovali: DFS KUS Lipa z Lipovlian (Chorvátsko) pod vedením Želky Uzelovej, DFS Hájiček – KUS Mladost z Lugu (Srbsko) pod vedením Anny Čelovskej a DFS Lipka z Bodonoša (Rumunsko) pod vedením Karola Zetochu a Márie Peniakovej. Slávnosti sa začali v sobotu o 18.00 hodine krojovaným sprievodom obcou. O 19.00 hodine sa amfiteáter v Dulovciach roztancoval a rozoznel programom PRIŠLI K NÁM – vystúpením detských folklórnych súborov Slovákov žijúcich v za-

hraníci. Po ňom nasledovalo vystúpenie detských folklórnych súborov zo Slovenska pod názvom Z DOMOVINY. Večerného programu POZDRAV DULOVCIAM sa zhostil FS Zobor z Nitra. Atmosféru záveru sobotného programu dotvorila celým publikom spoločne zaspievaná slovenská hymna, počas ktorej dospeli i deti držali v rukách rozsvietené kahančeky. Nasledovalo prekvapenie od organizátorov v podobe ohňostroja. Nedeľné popoludnie patrilo od 15.00 hodiny galaprogramu KVETY NÁŠHO RODU, kde sa v kratších programových číslach predstavili všetky zúčastnené súbory. Celé podujatie JDMFS režijne a dramaturgicky viedla Lenka Sútorová-Konečná, moderoval ho Igor Hraško.

Osobitná vďaka za zrealizovanie 12. ročníka JDMFS patrí nadšencom a zanietným organizátorom slávností Štefanovi Ježovi – predsedovi MO MS Dulovce, Márii Rusňákovej – tajomníčke MO MS Dulovce, Štefanovi Caletkovi – starostovi obce Dulovce a mnohým ďalším osobám.

Južnoslovenské detské a mládežnícke folklórne slávnosti úspešne obhájili svoje miesto medzi tradičnými folklórnymi festivalmi na Slovensku, zanechali spomienky u účinkujúcich detí i u divákov a s novými nápadmi sa všetci organizátori tešia na budúci ročník.

Dovidenia v Dulovciach!

Viete, čo sú GOMBOLCE 2008?

Prepáčte mi, prosím, tento neúradný úvod (a taký istý titulok). Otázku venovanú vám, vážení čitatelia, vo mne vyvolal záverečný novinársky výstup – časopis – frekventantov Letnej školy žurnalistiky pre krajanov.

Organizoval ju – už po šiesty raz – Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Katedra žurnalistiky FIF UK v horúcom letnom týždni od 11. do 16. augusta. Zišlo sa na nej takmer dvadsať novinárov a novinárov zo siedmich krajín Európy. V pondelok 11. augusta školu slávnostne otvoril podpredseda slovenskej vlády Dušan Čaplovič okrem iného aj slovami o potrebe tesnejšej väzby krajanov s vlasťou svojich predkov. Okrem „študentov“, ktorí predstavili svoju profesiu (väčšina z nich aktívne pracuje v masových médiách), svoje pozdravné slová predniesli viacerí hostia. Dekan Filozofickej fakulty UK Anton Eliáš zdôraznil múdrosť antických filozofov, preferujúcich kontakt so spoločnosťou ľudí, ktorí potrebujú vedieť o sebe a o spoločnosti čo najviac, Zuzana Krútková, predsedníčka Slovenského združenia novinárov, pripomenula význam objektivity a pravdivosti novinárskej tvorby.

Vilma Prívarová, predsedníčka ÚSZZ, vyzvala krajanov a krajanov (zastupovali Čiernu Horu, Maďarsko, Nemecko, Rumunsko, Srbsko, Švédsko a Ukrajinu), aby doma napísali úprimne

všetko to, čo tu zažili a precítili...

Nasledovalo päť dní práce na reportážach, poznámkach, fotofejtónoch a glosách. Reportážna exkurzia v Slovenskom rozhlase, prednášky a semináre z redigovania (Andrej Tušer), elektronickej grafiky a grafickej úpravy i gramatiky titulok a textu (Jozef Vatrál), systému masových médií a etiky tvorby (Luboš Šeščák a Ján Sand) – to všetko sa stalo predmetom článkov v periodiku GOMBOLCE 2008. V tom dvanásťstranovom časopise, vydanom na záver Letnej školy. Nechýba v ňom ani exkurzia v Univerzitnej knižnici a výlet po stopách štúrovcov na hrade Devín. A prečo GOMBOLCE? Názov dohodli autori podľa tvarohových guliek, ktoré mali ako dezert takmer po každom obede v A-Klube. Na Dolnej zemi v Srbsku ich totiž tak nazývajú už viac ako 250 rokov...

Pripravili:
Oleg Dlouhý
Stanislava Luptáková
Iveta Baloghová
Ján Sand

POLONINY

prírodný poklad Slovenska

V Beskydách, na najvýchodnejšom cípe Slovenska, sa rozprestiera Národný park Poloniny s výnimočnými bukovo-jedľovými lesmi a pralesmi Stužica, Rožok a Havešová, ktoré sú od roku 2007 zapísané na Zozname svetového prírodného dedičstva UNESCO spolu s Kyjovským pralesom v neďalekých Vihorlatských vrchoch a s pralesmi na blízkej Ukrajine.

Vzácne bukovo-jedľové lesy

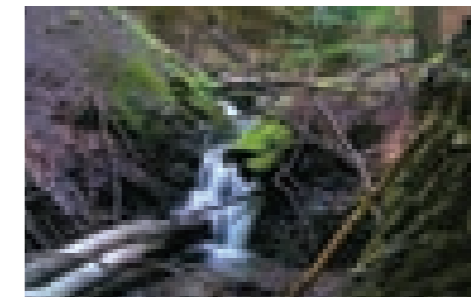
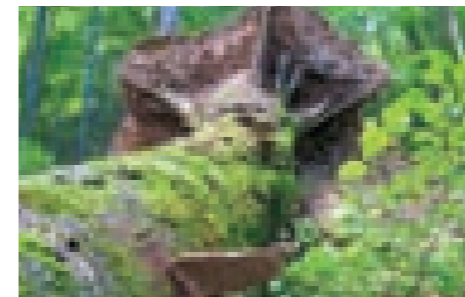
Ak sa ocitnete niekedy na východe Slovenska, určite navštívite Národný park Poloniny. Také malebné prírodné obrazy, ako tu uvidíte, nenájdete nikde inde. Na hraniciach troch štátov, na severovýchode Slovenska, v Poľsku a na Ukrajine sa nachádza horský celok známy ako Bukovské vrchy. Na slovenskej časti tohto pohoria vznikol v roku 1997 Národný park Poloniny s charakteristickými bukovo-jedľovými lesmi, ktorý na severe

prírodné dedičstvo v rámci bukových pralesov Karpát. Zároveň ide o prvý medzinárodný chodník – participujú na ňom slovenskí aj poľskí lesníci. Chodník na trase Osadné – Balnica má dĺžku 2 200 m a prevýšenie asi 300 m. Za necelé dve hodiny sa návštevníci môžu na chodníku zastaviť pri desiatich informačných tabuliach v slovenskom, poľskom a anglickom jazyku, aby sa dozvedeli veľa zaujímavého o výnimočnosti poloninskej prírody, fauny i flóry. Prevláda tu bukovo-jedľový

www.slovakia.travel

Kráčam skutočným živým lesom a vdychujem jeho neopakovateľnú vôňu... Vpíjam zrak do prírodnej palety zmiešaného lesa, v jeseni roztopašne ohnivej... Vnímam nekonečné šumenie starých jedlí a nečujné padanie lístia... Z horskej lúky hľadím do nekonečných lesných dialav... Túžba nejedného z nás. Málokde sa však môže naplniť tak ako práve v Poloninách.

susedí s poľským Bieszczadskim Parkom Narodowym. Pomenovanie Poloniny dostal podľa miestneho pomenovania horských hrebeňových lúk, nachádzajúcich sa nad úrovňou lesa. Vyskytujú sa iba na tomto mieste.

Najvyššia ochrana v Poloninách

Takmer 80 percent rozlohy Národného parku Poloniny tvoria lesy. Typický ráz krajiny predstavujú zaoblené hrebene a zamokrené doliny. Jedinečnosť územia spočíva vo výskyte najväčších komplexov pôvodných bukovo-jedľových lesov v Európe, ktoré miestami prechádzajú až do pralesov, ako aj v mimoriadnej koncentrácii vzácnych a ohrozených druhov rastlín a živočíchov. Národný park Poloniny bol už v roku 1993 zaradený organizáciou UNESCO do siete medzinárodných biosférických rezervácií. Pred rokom – v júni 2007 – boli na Zoznam svetového prírodného dedičstva UNESCO pripísané aj pralesy Stužica, Havešová a Rožok v Bukovských vrchoch spolu s Kyjovským pralesom v neďalekých Vihorlatských vrchoch a s pralesmi na Ukrajine.

1. medzinárodný lesnícky náučný chodník Udava – Solinka

Na Slovensku sa nachádza 17 lesníckych náučných chodníkov. Náučný chodník Udava – Solinka, ktorý vybudovali zamestnanci Lesov SR, š. p., a sprístupnili 18. júla 2008, je ojedinelou ukážkou sprístupnenia prírodných zaujímavostí a zákutí, nachádzajúcich sa v piatom, najvyššom stupni ochrany. Prechádza totiž územím Národného parku Poloniny – Prírodnou rezerváciou Udava (391,98 ha), ktorá je vyhlásená za svetové

les, ktorého vek sa pohybuje v rozpätí od 15 do 155 rokov. Špecifikom je napríklad 46-metrová jedľa s prsným priemerom 101 cm a objemom 14 m³. V Poloninách žije 26 druhov cicavcov (jeleň, srnec, diviak, medveď hnedý, rys, netopiere), 75 druhov vtákov (orly skalné a krikľavé, sova dlhochvostá, bocian čierny, ďateľ bielochrbtý) a veľa vzácnych rastlín.

Chodník sa okrem prírodných daností vyznačuje aj zaujímavými historickými reáliami. Slovenská časť medzinárodného náučného chodníka sa končí na štátnej hranici s Poľskou republikou na hrebene Beskyd.

Poľskú časť chodníka Balnica – Solinka by mali lesníci z podniku Lasy Państwowe, Regionalna Dyrekcja Krosno, vybudovať v budúcom roku. Poľský lesnícky náučný chodník má mať dva turistické okruhy v dĺžke 5 a 2 km. Okrem iného sa na ňom návštevníci stretnú aj s historickou Beskydskou lesnou úzkokolajkou, ktorá bola sprevádzkovaná ešte za čias Rakúsko-Uhorska (1889) a v súčasnosti je vyhľadávanou sezónnou turistickou atrakciou.

Cieľom vzniku 1. medzinárodného lesníckeho náučného chodníka Udava – Solinka je sprístupniť výnimočné a atraktívne prírodné i historické lokality s vedomím, že úžitky lesov sú bezhraničné a slúžia naozaj všetkým.

Táto inzercia je spolufinancovaná z fondov EÚ

Pripomíname si

Alžbeta ANČINOVÁ

(3. 7. 1933 *Békešská Čaba, Maďarsko*) – učiteľka, krajská pracovníčka. Ako pedagogička sa r. 1960 dostala do Základnej školy č. 6 v Jamine. R. 1974 ju vymenovali za zástupkyňu riaditeľky a v r. 1980 – 1990 bola riaditeľkou Základnej školy Lajosa Padraha (dnes Základná škola na Madáchovej ulici). Pod jej vedením zaviedli v škole intenzívnu výučbu slovenčiny a zachovávanie slovenských tradícií. Má veľké zásluhy na skúmaní slovenských a maďarských tradícií mesta, je organizátorkou početných slovenských akcií a programov a zostavovateľkou niekoľkých publikácií. Je motorom a dušou slovenského života v meste.

75. výročie narodenia

Štefan BEZÁK

(6. 8. 1838 *Chynorany* – 11. 10. 1920 *Trnava*) – kultúrny pracovník, kňaz. Filozofiu vyštudoval v Trnave, teológiu v Ostrihome. Bol dlhoročným správcom, neskôr predsedom Spolku sv. Vojtecha v Trnave a predsedom Cirkevno-literárnej školy slovenskej v Ostrihome.

170. výročie narodenia

Cyril BÚRAN

(2. 9. 1928 *Jablonica* – 8. 9. 2006 *Galanta*) – misionár, salesián. R. 1950 emigroval do Talianska, kde pokračoval v štúdiu a bol vysvätený za kňaza. Pôsobil v Belgicku a Taliansku. Od r. 1971 bol misionárom pre Slovákov v nemeckom Mánheim. Každoročne organizoval v Ellwangen púť Slovákov žijúcich v Nemecku, pomáhal deťom slovenských emigrantov. R. 2004 sa vrátil do vlasti, aby tu strávil starobu.

80. výročie narodenia

Matúš ČERNÁK

(29. 8. 1903 *Vieska* – 5. 7. 1955 *Mníchov, Nemecko*) – politik, diplomat, pedagóg. V r. 1939 – 1944 vyslanec Slovenskej republiky v Berlíne. R. 1947 emigroval do Rakúska, potom do Nemecka. Politicky sa angažoval v nemeckej odbočke Slovenskej národnej rady v zahraničí, bol redaktorom novín Slobodné Slovensko a prispieval aj do krajských novín v USA a Kanade. Tragicky zahynul pri otvorení balíka, v ktorom bola výbušnina.

105. výročie narodenia

Štefan FOLTÍN

(24. 9. 1918 *Černík*) – kňaz, misionár. Po skončení ľudovej školy sa prihlásil k salesiánom. Filozofiu študoval v Moravskej Ostrave a v Trnave, teológiu vo Svätom Beňadiku a Svätom Kríži. R. 1947 bol vysvätený za kňaza. R. 1949 odišiel na misijnú cestu do Japonska. Vyučoval cirkevné právo a liturgiu na gymnáziu v Tokiu, desať rokov zastával funkciu riaditeľa katolíckej materskej školy a správcu farnosti v Mikawadžime. Za pomoci amerických Slovákov dal v meste Usa vybudovať kostol, ktorý je zasvätený Sedembolestnej Panne Márii. Aj v dôchodkovom veku je činným misionárom v mestách Usa a Bungo Takada na ostrove Kjúšu.

90. výročie narodenia

Ignác GESSAY

(17. 4. 1874 *Tvrdošín* – 12. 8. 1928 *Bratislava*) – novinár, politik, krajský pracovník v USA, spoluzakladateľ Slovenskej ligy v Amerike. Pracoval ako učiteľ, po odchode do USA pokračoval v práci učiteľa slovenčiny. R. 1900 sa stal redaktorom Amerikánsko-slovenských novín, Slovenského denníka, Národných novín, neskôr šéfredaktorom New-Yorského listu. R. 1918 založil Nové Slovensko, orgán Slovenskej ligy v Amerike. Aktívne sa zúčastnil československého zahraničného odboja, prípravy Clevelandskej dohody, bol signatárom Pittsburskej dohody. Od r. 1920 pôsobil na Slovensku, kde založil Slovenskú ligu na Slovensku.

80. výročie úmrtia

Milan A. GETTING

(9. 9. 1878 *Veľká Bytča* – 1951 *Florida, USA*) – krajský pracovník, vydavateľ, novinár, politik. R. 1902 emigroval do USA, kde zastával popredné funkcie v krajských spolkoch, Slovenskej telocvičnej jednote Sokol, v redakcii Newyorského denníka. V r. 1905 – 1919 vydával noviny Slovenský Sokol. Bol signatárom Pittsburskej dohody. R. 1919 sa dočasne vrátil do Československa, r. 1924 sa stal československým konzulom v Západnej Pensylvánii. Zástanca československej národnej jednoty. Knižne vydal historickú prózu Americkí Slováci a vývin československej myšlienky (1933).

130. výročie narodenia

Miroslav GRANDTNER

(23. 8. 1928 *Liptovská Teplička*) – vedec, pedagóg v oblasti lesníctva. Študoval v Belgicku, neskôr v Quebecu. V r. 1957 – 1958 pracoval ako výskumný pracovník na Fakulte lesníctva a geodézie v Quebecu. V r. 1963 – 1967 pôsobil na univerzite ako docent, neskôr ako profesor Fakulty lesníctva a geodézie v Quebecu. Na Slovensku je čestným členom Slovenskej akadémie poľnohospodárskych vied. Napísal jedenást monografií, napr.: Lesná vegetácia južného Quebecu, Listnaté lesy severnej pologule, Vzťahy medzi vegetáciou a geomorfológiou, Vegetácia východnej časti Severnej Ameriky.

80. výročie narodenia

Ján GUNČAGA

(15. 7. 1923 *Staškov*) – lekár, biochemik, vedec. Pre svoje kresťanské presvedčenie a prácu v laickom apoštoláte bol v r. 1952 – 1955 väznený. R. 1968 emigroval do Švajčiarska, kde pracoval ako endokrinológ na univerzitnej klinike v Bazileji. Je autorom 44 vedeckých prác a spoluautorom lekárske učebníc. V r. 1971 – 1989 bol predsedom švajčiarskej odbočky Ústredia slovenských katolíckych intelektuálov. V r. 1989 – 1998 pracoval ako predseda Ústredia slovenskej kresťanskej inteligencie na Slovensku. Autor kníh: Nekonenčný kresťan (1997), Nekonenčná politika a slovenská identita (1998), Laik ako kresťan z povolania (1999).

85. výročie narodenia

Ľudovít Jaroslav HAAN

(13. 8. 1818 *Sámsonháza, Maďarsko* – 12. 8. 1891 *Békešská Čaba, Maďarsko*) – historik, etnograf, spisovateľ, evanjelický kňaz v Békešskej Čabe a v Nadlaku. Autor knižných vydání: Pamětnosti B. Čabanské, ku stoletní památce tamějšího evanj. chrámu (1845), Dějepis starého i nového Nadlaku (1853) a dalších historických prac písaných v maďarčine a latinčine. Prispieval do maďarských i slovenských časopisov a novín. Touto svojou činnosťou vytvoril v B. Čabe tradíciu písania a vydávania kníh.

190. výročie narodenia

Karol HRDLIČKA

(3. 12. 1837 *Nitrianska Streda* – 27. 7. 1908 *Nadlak, Rumunsko*) – básnik, prekladateľ, osvetový pracovník. Ako evanjelický kňaz pôsobil v Békešskej Čabe, od r. 1870 v Nadlaku. Je autorom náboženskej spisby a poézie: Falošní svätí alebo Nákaza Nazaretská a horké pilulky proti nej (zbierka, 1886). Prekladal z maďarčiny a nemčiny.

100. výročie úmrtia

Andrej HUDÁK ml.

(22. 8. 1928 *Kečerské Pekelany*) – krajský pracovník, publicista. R. 1947 emigroval do USA. V Clevelande organizoval kultúrny život slovenskej mládeže, aktívne sa zapájal do činnosti Slovenskej ligy v Amerike. R. 1988 sa stal prezidentom Slovenskej záhrady, domova dôchodcov pre amerických Slovákov na Floride. Je zakladateľom Múzea kultúrneho dedičstva amerických Slovákov. V súčasnosti je riaditeľom Slovenského ústavu v Clevelande. Autor kníh Slováci na Floride (1991), Cesty životom (1995).

80. výročie narodenia

František HRUŠOVSKÝ

(7. 9. 1903 *Dolné Lovčice* – 9. 9. 1956 *Cleveland*) – historik, krajský pracovník. Od r. 1945 v emigrácii, od r. 1947 v USA, kde zastával funkcie v krajských spolkoch: tajomník Slovenskej ligy v Amerike, riaditeľ Slovenského ústavu v Clevelande, predseda Slovenskej národnej rady v zahraničí. Autor viacerých kníh: Slovenské dejiny (1939), Slovenskí vláďari (1948), Slovenské rehole v Amerike (1955), dopisovateľ mnohých novín v Amerike a v zahraničí, v ktorých obhajoval právo slovenského národa na samostatnosť.

105. výročie narodenia

Gabriela A. MAZJUTINCOVÁ

(20. 9. 1958 *Seredné, Ukrajina*) – učiteľka, krajská pracovníčka. Je členkou výboru Matice slovenskej na Zakarpatsku a výkonnou predsedníčkou miestneho odboru MS na Zakarpatsku v obci Seredné v okrese Užhorod. Pracuje ako učiteľka, vyučuje slovenčinu ako nepovinný predmet na strednej škole v Serednom. Aktívne sa venuje mládeži, pripravuje žiakov na rôzne súťaže organizované Maticou slovenskou na Zakarpatsku.

50. výročie narodenia

Ľudovít M. MIČÁTEK

(25. 8. 1874 *Kysáč, Srbsko* – 6. 7. 1928 *Viedeň*) – politik, redaktor, vydavateľ, publicista, advokát. Organizátor politického, kultúrneho a hospodárskeho života dolnozemskej Slovákov, zakladateľ peňažných ústavov. Obhajoval Slovákov v Kovačickom procese (1907). Po r. 1918 vedúca osobnosť Slovákov vo Vojvodine. Spoluautor učebného programu slovenčiny, spoluzakladateľ mesačníka Dolnozemskej Slovákov, v r. 1902 – 1908 jeho šéfredaktor.

80. výročie úmrtia

František MICHALOVIČ

(18. 7. 1928 *Jablono*) – pedagóg, metodik, krajský pracovník. Vyštudoval slovenčinu a telesnú výchovu v Bratislave. R. 1968 emigroval do Švajčiarska. Pôsobil ako predseda Združenia Slovákov vo Švajčiarsku, bol redaktorom krajských novín. Aktívne podporoval národnokultúrne a športové aktivity. Je autorom odborných prác, úvah, článkov, zostavovateľom publikácií zo slovenských dejín.

80. výročie narodenia

Mária PENIAKOVÁ

(15. 9. 1968 *Derná, Rumunsko*) – teologička, učiteľka, redaktorka. Vyštudovala Didaktickú teologickú rímskokatolícku fakultu. Pracuje ako učiteľka na Teoretickom lýceu Jozefa Kozáčka v Bodonoši. Zároveň redakčne prispieva do školského mesačníka Prameň.

40. výročie narodenia

Branislav SLOBODA

(28. 8. 1943 *Martin*) – vysokoškolský pedagóg, vedec. Od r. 1975 pôsobí v Göttingene v Nemecku, kde prednáša na Fakulte lesníctva a ekológie. Je vedúcim Inštitútu pre lesnícku biometriu a informatiku. Rozpracoval široký okruh otázok kvantifikácie stromových a porastových veličín, ich dynamiky a vzťahov k ekologickým a hospodárskym faktorom. Výrazne spolupracuje so svojou alma mater, Technickou univerzitou vo Zvolene, pomáha pri zabezpečovaní študijných pobytov slovenských pedagogických i vedeckých pracovníkov v Nemecku.

65. výročie narodenia

Karol SKŘIPSKÝ

(15. 7. 1908 – 10. 3. 1993 *Urdorf, Švajčiarsko*) – fotograf, režisér, dokumentarista. R. 1932 sa presťahoval na Slovensko do Štefanovej. Tu sa začala jeho intenzívna fotografická činnosť, najmä prírody a hôr. R. 1968 emigroval do Švajčiarska. Ďalšie námety našiel na svojich cestách po Európe, Prednom Oriente, Amerike a Afrike. Opäť vznikli fotografie ním milovaných hôr, ale aj ľudí žijúcich v týchto krajinách. Nakrútil viac ako 50 autorských filmov s horolezeckou a prírodovednou tematikou. Mnohé z nich získali domáce i zahraničné ocenenia. Vrcholným exilovým dielom je dokumentárna snímka Bosco Gurin.

100. výročie narodenia

Dušan TÓTH

(2. 7. 1938 *Modra*) – evanjelický kňaz, spolkový pracovník. R. 1969 emigroval do Spojených štátov, r. 1971 prišiel do Kanady. Ako kňaz slúžil v East Chicagu a v Toronte. V r. 1971 – 1990 pôsobil ako generálny tajomník Svetového kongresu Slovákov. Dlhé roky pôsobil ako spolupredseda Židovsko-kresťanskej organizácie pre ľudské a občianske práva a člen riaditeľskej rady Mnohokultúrnej divadelnej asociácie. Od príchodu do emigrácie bol spolupracovníkom rozhlasových staníc Hlas Ameriky, Rádio Canada International a Slobodná Európa. Inicialoval a bol členom početnej delegácie biznismenov z Kanady s cieľom pomôcť Slovensku. Zabezpečuje účasť mladých z krajín strednej Európy na Svetových festivaloch evanjelickej mládeže.

70. výročie narodenia

Andy WARHOL

(6. 8. 1928 *Pittsburgh, USA* – 22. 2. 1987 *New York, USA*) – svetoznámy maliar, filmový tvorca, autor a dôležitá osobnosť v hnutí pop-art. Po štúdiách priemyselného umenia sa presťahoval do New Yorku a začal úspešnú kariéru ako ilustrátor časopisov a v reklame. V 60. rokoch začal s maľbami slávnych amerických produktov ako série plechoviek Campbellovej polievky a Coca-Coly. Ikonické figúry a slávni ľudia sú hlavné témy vo Warholovej tvorbe. Známý bol aj ako veľmi zdatný filmový tvorca. V r. 1963 – 1968 vytvoril viac než šesťdesiat filmov. V Pittsburghu je umiestnené Andy Warhol Museum a od r. 1991 sa v Medzilaborciach nachádza Múzeum moderného umenia Andyho Warhola.

80. výročie narodenia

Nastal čas oberačiek

Hrozno sa na našom území pestuje už od nepamäti. Podľa archeologických nálezov je dovoz hrozna na území Slovenska doložený už v keltskom období, v rímskej dobe sa pravdepodobne zakladali aj prvé vinice. Celkom isto je doložené pestovanie viniča hroznorodého (Vitis vinifera) vo Veľkomoravskej ríši.

Prvé písomné doklady o viniči pochádzajú z 11. storočia. Cieľom pestovania viniča bolo, samozrejme, víno, alkoholický nápoj, jedna z najstarších pochutín. Postupne sa kládli základy vinohradníckych oblastí, najvýznamnejšia bola i ostala dodnes Malokarpatská vinohradnícka oblasť. V stredoveku sa vinič pestoval aj v takých oblastiach, kde v neskorších storočiach nezostalo po ňom ani stopy. Dodnes sa však zachovali názvy obcí, pravda, aj z dnešných vinárskych oblastí, ako napr. Viničky, Viničné, Vinné, Vinodol, Vinohrady nad Váhom, Vinosady a pod.

Tradícia pestovania hrozna na našom území sa prejavila veľmi výrazne aj v našom jazyku. V priebehu celého roka možno zaznamenať jednotlivé pranostiky, ktoré súvisia s hroznom, vinicami, vinohradníctvom, vínom. Napr. *Keď sa na Vincenta (21. 1.) na kolaji vtáča vody napije, veľa vína naleje; Hrozno pred Ďurom (24. 4.) vyjdené nebýva do sudov kladené; Svätá Žofia (15. 5.) víno vypája; O svätom Víte (15. 6.) vidno hrozno v kvete; Keď na Margitu (13. 7.) prší, nebude hrozno; Ak je na Matúša (21. 9.) jasno, býva na budúci rok dobré víno.*

Najčastejšie sa pranostiky týkajú mena Urbana (25. 5.), ktorý sa stal patrónom vinohradníkov. Napr. *Máj chladný, jahody zrelé na Turíce, jasný Urban vinom naplní pivnice; Po svätom Urbanu mráz neuškodí džbánu; Keď svätý Urban s mrazom vínko popíja, na rok mu bude dobrá aj voda; Keď sa Urban smeje, hrozno plače.* Urban bol rímskym pápežom v rokoch 223 – 230. Vinohradníci na jeho sviatok ovijali sochy svojho patróna girlandami viniča a k nohám mu kládli nádoby s vínom.

Pomenovanie vína sa však nevyskytuje iba v pranostikách, ale aj v ustálených spojeniach, najčastejšie však v prísloviach. Napr. *Vodu káže a víno pije; V škaredom sude môže byť dobré víno; Keď nemáš vína, napi sa vody; Vo víne je pravda (lat. In vino veritas); Častý pohár vína jazýček rozvíňa; Vínko hreje, ale nešatí; Svätí boli, vínko pili.*

Na označenie slávností spojených s poslednou etapou obieraní, s alegorickým sprievodom, výčapom mladého vína, burčiaka a ľudovou veselnicou, sa používa pomenovanie vinobranie, ktoré má nedomáci pôvod (je to kalk z nemeckého

Weinlese, z toho prešlo aj do češtiny). Slovo vinobranie má trochu slávnostný, knižný odtienok, domáce pomenovanie je oberačkové slávnosti.

S vínom sa stretávame už v Biblii, aj v Starom, aj v Novom zákone. Pre Starý zákon je víno jedným z najvýznamnejších darov, ktoré Boh človeku dal. V tradičnej symbolike nemá nič spoločné s opojením, ale predstavuje, keďže sa pilo riedené vodou, v prvom zmysle slova „duchovný nápoj“. V Novom zákone pri poslednej večeri Ježiš podal kalich vína svojim apoštolom so slovami: „Toto je moja krv.“ Dodnes v kresťanskej liturgii víno symbolizuje krv obetovaného Krista. Známym je aj prvý zázrak Ježiša Krista v Káne Galilejskej, keď premenil vodu na víno.

V antike je spojená s vínom postava boha Bakcha, nazývaného aj Dionýzos, a jeho sprievodu. Bakchus je symbolom bujarej, neviazanej zábavy s popíjaním vína, tzv. bakchanálií. Bakchus putuje po svete so svojím sprievodom (so satyrmí, s bakchantkami) a zbavuje ľudí starostí. Jeho atribútmi boli viničové listie, vínný mok a tzv. tyrsos, záračná palica zakončená chumáčom listov brečtanu a viniča. Bakchus oživa aj u nás pri oberačkových slávnostiach ako postava alegorického sprievodu. Víno je veľmi zdravý nápoj, ale, samozrejme, v menšom množstve. Výstižná je úvaha známeho gréckeho filozofa Sokrata: „Ja som za to, priatelia, aby sme sa napili. Je nesporné, že víno zavláhuje dušu a pritom uspáva každé trápenie a prebúdzá veselú náladu, tak ako olej oživuje oheň. Keď však do seba budeme liať víno v jednom kuse ako do suda, budú čoskoro vratké, neisté telo aj rozum. Keď ho však budeme piť v malých pohárikoch

ako rosičku, stúpne nám tiež trochu do hlavy, ale nebude to žiadne násilie, skôr také povzbudzovanie, ktoré nás privedie do povznesenej nálady.“ Aj ďalší antickí autori odporúčajú piť víno, ale v malej miere. Napr. rímsky filozof Seneca hovorí, že „víno uvoľňuje dušu, oslobodzuje ju a dodáva jej odvahu do každého podnikania. Nesmie sa však piť často, aby sa pitie nezmenilo na zlovyk“. Tieto konštatovania a rady platia dodnes.

Jana Skladaná

OKTÓBER 2008

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí pripravuje aj v tomto roku medzinárodné podujatie **Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2008 venované Slovákom žijúcim na Dolnej zemi** (Srbsko, Maďarsko, Rumunsko, Chorvátsko). Podujatia sa uskutočnia v Bratislavskom a Trnavskom samosprávnom kraji **9. – 14. 10. 2008.**

Toto dnes už tradičné a nevhodné medzinárodné fórum symbolizuje vzájomné slovensko-slovenské vzťahy všetkých Slovákov a osôb slovenského pôvodu, ako aj priaznivcov a sympatizantov Slovenska bez ohľadu na to, v ktorom kúte Európy či sveta žijú. Takmer týždňový maratón podujatí bude tentoraz venovaný Slovákom žijúcim na Dolnej zemi. Naplánované sú galaprogramy, vystúpenia hudobných skupín, folklórnych a divadelných súborov. Slováci z Chorvátska, Maďarska, Rumunska a Srbska sa predstavia aj výstavami obrazov, fotografií, kníh, odevov a ľudovoumeleckej tvorby. V programe podujatí bude aj dokumentárna výstava venovaná dejinám slovenského divadelníctva na Dolnej zemi a výstava o detskom odevu na Dolnej zemi v minulosti. Výstava knižnej produkcie dolnozemskej Slovákov bude spojená s besedou so spisovateľmi a vydavateľmi slovenských kníh v týchto komunitách. Na programe Dní sú aj dva galakonzerty (v Bratislave a v Trnave) s vystúpením mladých slovenských umelcov z týchto krajín, folklórnej a hudobnej skupiny. Sólisti a skupiny vystúpia aj v ďalších kultúrnych programoch a prezentáciách v mestách Senec, Trnava, Galanta, Piešťany. Na Dňoch Slovákov žijúcich v zahraničí sa zúčastnia zástupcovia krajanských spolkov a tlače, ktorých prijme podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič, predseda Bratislavského samosprávneho kraja Vladimír Baján, predseda Trnavského samosprávneho kraja Tibor Mikuš a primátor mesta Trnavy Štefan Božnák.

Program podujatí Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2008:

ŠTVRTOK 9. 10., 17.00 hod.: Otvorenie výstavy obrazov akad. maliara Pavla Popa, Slováka zo Srbska. **Dvorana Ministerstva kultúry SR, Nám. SNP 33, Bratislava**

PIATOK 10. 10., 16.30 hod.: Otvorenie umeleckej výstavy fotografií Imricha Fuhla, Slováka z Maďarska. **Mestské kultúrne stredisko, Nám. 1. mája 2, Senec**

17.30 hod.: Otvorenie výstavy súčasnej knižnej produkcie dolnozemskej Slovákov. **Mestské kultúrne stredisko, Nám. 1. mája 2, Senec**

18.00 hod.: Beseda so spisovateľmi a vydavateľmi Slováckmi z Chorvátska, Maďarska, Rumunska a Srbska. **Mestské kultúrne stredisko, Nám. 1. mája 2, Senec**

19.00 hod.: Divadelné predstavenie Slovenského divadla Vertigo pri CSS v Budapešti s hrou Ivana Holuba **Pohreb**, réžia: András Nagy. **Bratislavské bábkové divadlo, Dunajská 36, Bratislava**

SOBOTA 11. 10., 15.00 hod.: Otvorenie výstavy súčasného umenia Slovákov v Chorvátsku. Prezentovaní umelci: Jospin Dinko Domačinović, Kristína Hrubiková, Anica Popovićová, Katarína Kuricová. **Átrium Slovenského rozhlasu, Mýtna 1, Bratislava**

19.00 hod.: **Pamäť rodu.** Galakonzert sólistov a súborov Slovákov na Dolnej zemi. Sólisti: Branka a Viera Baksové, Dejan Činčurák, Vlatko, Anna a Pavel Mikšadovci (Chorvátsko); Edita Sutová, Katarína Noszlopyová (Maďarsko); Štefan Korch, Jana Nagy-Juhászová, Radovan a Edvina Karkušovci (Rumunsko); Kvetoslava, Margaréta a Slovenka Benkové, Ján Brtko, Ondrej a Marína Maglovská, Ivana Nováková (Srbsko). Súborný: SUS Krajan – Vojvodina (Srbsko); citarový súbor Boleráz (Maďarsko). Réžia: Michal Babiak.

Teatro Wüstenrot Bratislava (budova Istropolisu), Trnavské mýto 1, Bratislava

NEDEĽA 12. 10., 15.00 hod.: **Pozdrav Slovákov z Dolnej zeme.** Vystúpenie SUS Krajan – Vojvodina (Srbsko) a citarového súboru Boleráz (Maďarsko) na matičnom podujatí. **Mestské kultúrne stredisko, Nám. 1. mája 2, Senec**

18.00 hod.: Otvorenie dokumentárnej výstavy **Z dejín slovenského divadelníctva na Dolnej zemi** (SNM – Historické múzeum Bratislava). **Dom umenia, Nábřeží Ivana Kraska 1, Piešťany**

19.00 hod.: Divadelné predstavenie Ochotníckeho divadla Janka Čemana z Pivnice (Srbsko) s hrou **Tajomstvo balzamu** autorky Muzy Pavlovovej, réžia: Luboslav Majera. **Dom umenia, Nábřeží Ivana Kraska 1, Piešťany**

PONDELOK 13. 10., 15.00 hod.: Otvorenie dokumentárnej výstavy **Detský odev Slovákov na Dolnej zemi v minulosti** (Slovenské národné múzeum, Báčsky Petrovec, Srbsko). **Mestská veža, Trojičné námestie 1, Trnava**

19.00 hod.: **Pamäť rodu.** Galakonzert sólistov a súborov Slovákov na Dolnej zemi. Réžia: Michal Babiak. **Divadlo Jána Palárika, Trojičné námestie 2, Trnava**

UTOROK 14. 10., 15.00 hod.: Otvorenie výstavy ľudovoumeleckej tvorby Slovákov v Maďarsku **Srdcom vyšíťé.** **Dom Matice slovenskej, Bratislavská 1458/71, Galanta**

17.00 hod.: Vystúpenie citarovej skupiny Boleráz z Békešskej Čaby a SUS Krajan – Vojvodina v spoločnom programe so súbornými zo Slovenska i zahraničia. Galavečer k 10. výročiu založenia Spolku Slovákov z Maďarska. **Mestské kult. stredisko, Mierové námestie 942/3, Galanta**

NOVEMBER 2008

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí informuje o pripravách Stálej konferencie **Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2008** s ústrednou témou Slovenčina v slovenskom zahraničí. Konferencia sa bude konať pod záštitou predsedu vlády Slovenskej republiky Roberta Fica v dňoch **6. – 8. novembra 2008** v priestoroch City Hotelu v Bratislave.

Ústredná téma konferencie bude rozdelená do troch tematických okruhov:

- Formy výučby slovenského jazyka v jednotlivých krajinách,
- Komunikácia v slovenskom jazyku v rodinnom, spoločenskom a cirkevnom živote,
- Slovenský jazyk v krajanstve tlačenej a elektronickej médií a ich vplyv na udržiavanie národného povedomia.

V roku 2008 si pripomíname i mnohé historické udalosti, ktoré spôsobili masovú emigráciu Slovákov do zahraničia. Súčasťou konferencie bude i slávnostný galavečer pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča s názvom **Slovensko ďakuje**, ktorý sa uskutoční **7. 11. 2008** v historickej budove Slovenského národného divadla v Bratislave. Medzi pozvanými hosťami budú i veľvyslanci a vedúci zastupiteľských úradov krajín, ktoré prijali našich občanov v rôznych emigračných vlnách a pomohli im vytvoriť podmienky pre ich ďalší plnohodnotný život v zahraničí. Galavečer bude aktom vyjadrenia vďaky Slovenskej republiky týmto krajinám.

Ondrej Mihál:

Zanikajúca krása slovenských domov vo Vojvodine

5. 11. 2008, City Hotel, **Bratislava, 2. poschodie**
Prezentácia publikácie umeleckých fotografií s tematikou ukážok slovenskej architektúry vo Vojvodine (Srbsko) sa koná za účasti autora v predvečer Stálej konferencie Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2008.

DECEMBER 2008

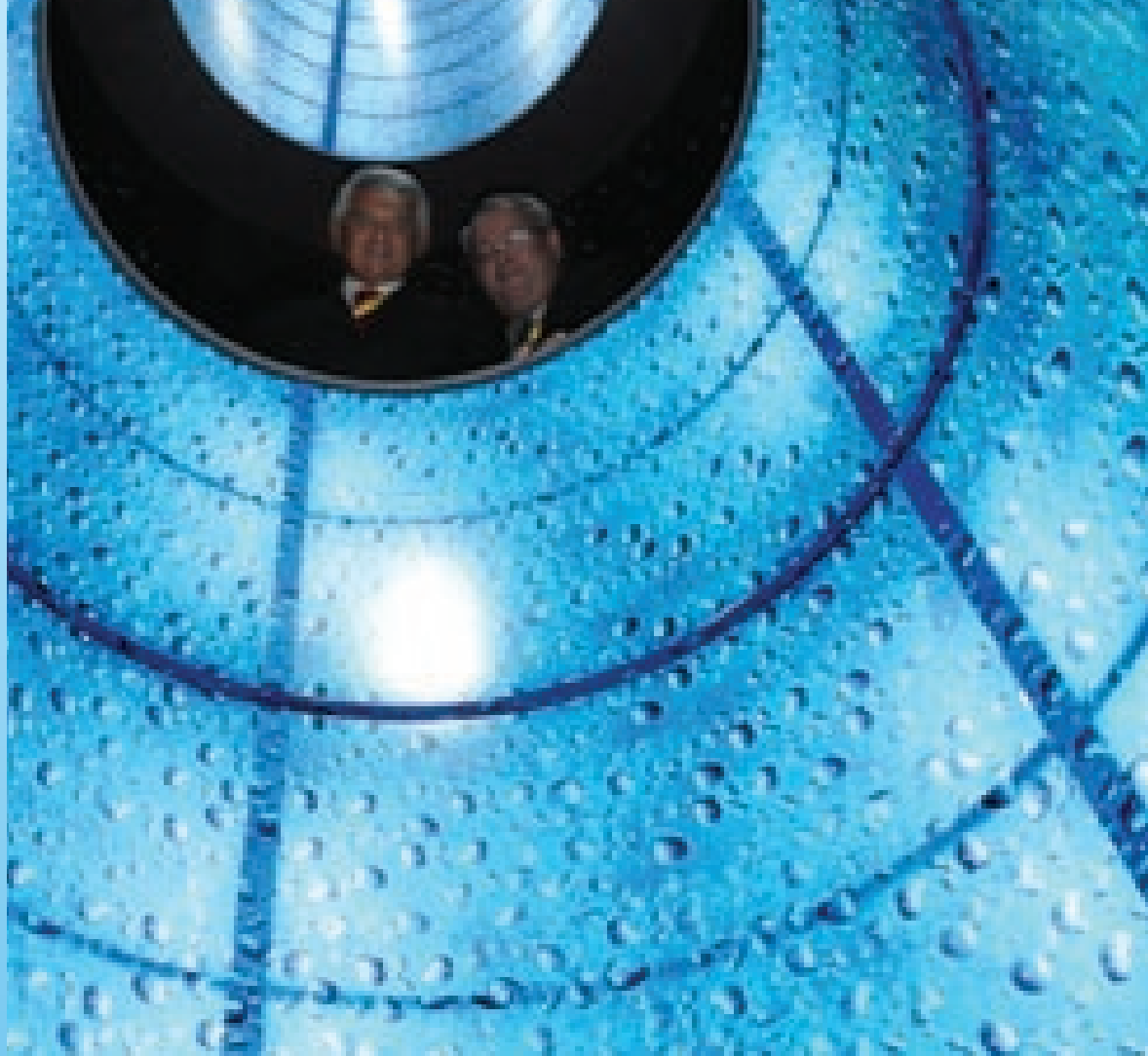
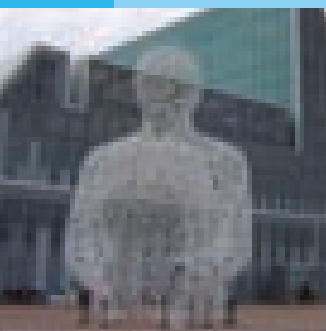
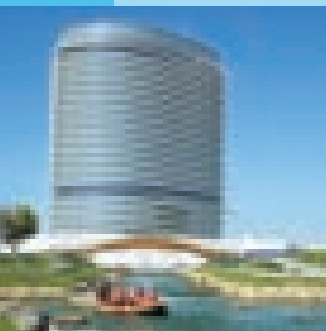
Beseda Slovenská emigrácia 1968

11. 12. 2008, seminárna sála Univerzitnej knižnice, Klariská 5, **Bratislava**

Beseda s predstaviteľmi slovenskej emigrácie z roku 1968 z Nemecka, Švédska, Kanady a USA, spojená s prednáškou historika Slavomíra Micháleka.

Milí čitatelia, ak organizujete zaujímavé spoločenské či kultúrne podujatie a chcete naň pozvať aj Slovákov z ostatných krajín sveta, napíšte o ňom základné informácie na: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk.

Fuente de Europa **ESLOVAQUIA** **EXPO ZARAGOZA**

Slovenský úspech v Zaragoze

Na svetovej výstave EXPO Zaragoza v Španielsku, zameranej na vodu a udržateľný rozvoj, ktorá sa konala od 14. júna do 14. septembra 2008, sa Slovenská republika predstavila ako symbolický **Prameň Európy**.

Slovenský pavilón sa tešil mimoriadnemu záujmu návštevníkov, ktorí sa v letných horúčavách mohli v jeho priestoroch osviežiť slovenskými minerálkami. Prostredníctvom viaczmyslového vnímania a za zvukov príjemnej hudby hostia zažili elektronický dážď, rozsvietenie virtuálnych okien so snímkami riek, jazier, vodopádov a ďalších vodných krás Slovenska. Návštevníci nazreli aj do nekonečnej hĺbky studne prameňa Európy, čo len podčiarklo výdatnosť našich vodných zdrojov. Získavali poznatky o vodnom hospodárstve, liečebných kúpeľoch, turistických a ďalších možnostiach Slovenska, ako aj o výborných podmienkach pre vodné športy. K úspechu expozície nemalou mierou prispeli svojou účasťou zlatí a strieborní medailisti z olympiády v Pekingu, nápaditá expozícia architekta Jozefa Habodásza a výborné organizačné schopnosti a nasadenie celého tímu v slovenskom pavilóne pod vedením Dušana Horniaka.